Dinamička analiza medijskih sadržaja o akciji Maslenica u Zadarskom listu u razdoblju od 1998 godine do 2013 godine

Milanović, Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:019141

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

University of Zadar Institutional Repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Novinarstvo i odnosi s javnostima

A n t o n i o M i l a n o v i ć

Dinamička analiza medijskih sadržaja o akciji Maslenica u Zadarskom listu u razdoblju od 1998 godine do 2013 godine

Diplomski rad

Zadar, 2016

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Novinarstvo i odnosi s javnostima

Dinamička analiza medijskih sadržaja o akciji Maslenica u Zadarskom listu u razdoblju od 1998 godine do 2013 godine

Diplomski rad

Student:

Antonio Milanović

Mentor:

Dr.sc Đani Bunja

Zadar, 2016

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Antonio Milanović**,** ovime izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom „Dinamička analiza medijskih sadržaja o Akciji Maslenica u Zadarskom Listu u razdoblju od 1998. godine do 2013. godine“ rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2016. godine

SADRŽAJ

1. Uvod.....1
2. Položaj Republike Hrvatske 1993. godine.....3
2.1. Karakter Domovinskog rata.....9
2.2. Tko je i zašto pokrenuo agresiju.....12
3. Akcija Maslenica.....19
3.1. 1991. – 1993.....20
3.2. Temelji akcije Maslenica.....23
3.3. Utjecaj akcije Maslenica.....24
3.4. Greške u provođenju.....26
4. Putevi agresora.....28
5. Ratna komunikacija.....38
6. Medijsko oglašavanje.....42
6.1. Zadarski list.....45
6.2. Karakteristika oglašavanja kroz 20 godina.....47
7. Istraživačko pitanje.....51
8. Metodologija i postupak istraživanja.....52
9. Rezultati.....54
9.1. 4. gardijska brigada „Pauci“ 56
10. Rasprava.....59
11. Zaključak.....62
12. Sažetak.....64
13. Summary.....65
14. Literatura.....66
15. Popis slika.....68
16. Popis grafova.....69
17.Životopis.....70

1. UVOD

U ovom radu pokušat ćemo vam prikazati analizu medijskih sadržaja o Akciji Maslenica koja se, kao što znamo, odvijala u siječnju 1993. godine. Prvotni cilj je na početku rada prikazati kakav je bio položaj Republike Hrvatske 1993. godine i zašto se pokrenula agresija na Republiku Hrvatsku. Važno je prikazati kakav je bio karakter rata koji se vodio na našem području, kakvi su bili ciljevi agresora, te na koji način se Hrvatska vojska pokušala obraniti od napada srpske vojske. Nakon svega toga cilj je izvršiti analizu članaka koji su objavljeni u Zadarskom listu i to redom 1998. godine, 2003. godine, 2008. godine te 2013. godine. Jedan od ciljeva je i uočiti razliku kako se na samu Akciju Maslenica gledalo u tim odmacima od pet godina, te isto tako koliko je medijskog prostora zauzimala ta tema svake navedene godine u vrijeme obljetnice.

Prije svega navedenog u uvodnim dijelovima samog rada ćemo se posvetiti prikazivanju svega što je prethodilo Akciji Maslenica te utjecaju iste na tijek Domovinskog rata. Definirati položaj Republike Hrvatske u to vrijeme, u kakvom se stanju nalazila, koliko je bila rascjepkana, koliko je teritorija bilo pod vlašću agresora i sl. Nakon toga pokušat ćemo objasniti kakav je bio sam karakter Domovinskog rata, te zašto je agresija na Republiku Hrvatsku uopće i pokrenuta. Zatim ćemo istražiti što je prethodilo do prvog mjeseca 1993. godine same akcije Maslenica, opisati sami tijek akcije, na koji način se provodila, koliko je trajala i slična bitna pitanja. Bitno će isto tako biti istražiti koliki je bio utjecaj medija u komunikaciji Hrvatske vojske sa svim ostalim bitnim čimbenicima, koliko su mediji pomogli samoj akciji, a opet s druge strane koliko su mediji mogli pomoći s obzirom na ratno stanje u Republici Hrvatskoj. Kakvi su u tom kontekstu bili putovi agresora te u konačnici koliki je uspjeh Republike Hrvatske u samoj akciji i koliko je bitna komunikacija preko otoka Paga. Na kraju ćemo jedno poglavlje posvetiti ratnom novinarstvu, istaknuti bitne stavke istoga u to vrijeme, te istaknute novinare ratnog razdoblja koji nažalost više nisu s nama.

Također, velika mi je čast i zadovoljstvo što će dio ovog diplomskog rada zauzeti i provedeni dubinski intervju s nekolicinom Hrvatskih branitelja, naših heroja koji su i sami bili sudionici Akcije Maslenica i koji će nam bar malim dijelom pokušati prenijeti svoje doživljaje i svoje viđenje ove, za Republiku Hrvatsku vrlo bitne Akcije. Pokušati ćemo bar djelomično iz prve ruke vizualizirati stanje u Republici Hrvatskoj, pogotovo u Zadru u vrijeme tog ratnog

razdoblja. U razgovoru s odabranim braniteljima dotaknuti ćemo se i onih koji su izgubili svoj vlastiti život u provođenju Akcije Maslenica, jer moramo imati na umu da danas, upravo zbog njihove žrtve, imamo slobodnu državu kakvoj smo težili od samog početka Domovinskog rata, te sigurno ovaj rad ne bi bio potpun da se bar djelomično ne posveti pozornost hrabrim braniteljima naše Domovine koji nisu više s nama.

Ono o čemu će ovaj rad zapravo najviše govoriti, a na što i sam naslov upućuje, je dinamička analiza medijskih sadržaja o Akciji Maslenica u Zadarskom listu u razdoblju od 1998. do 2013. godine. Važno je za istaknuti da bez novinarstva i tih tiskanih zapisa danas ne bi mogli uvidjeti kakav je bio razvoj cijele situacije u tom vremenskom razdoblju. Pokušati ćemo istaknuti značaj „ratnih novinara“, kakva je bila njihova uloga i koliko su zapravo pomogli Hrvatskim braniteljima u komunikaciji s ostatkom zaraćene zemlje. Kada sagledamo situaciju s ovog aspekta vidjet ćemo i da su novinari u ratu obavljali dosta delikatan i težak posao, jer da bi na vrijeme izvijestili o informacijama s bojišta, morali su dosta često izložiti i svoj život opasnosti koje su vrebale na ratnim frontama. Time ćemo pokušati ukazati na činjenicu da su i oni sami bili velika stavka u Domovinskom ratu i da su obavljali hvalevrijedan posao bez obzira što su nerijetko bili u životnoj opasnosti u vrijeme obavljanja istog. Također ćemo se prisjetiti i kolega novinara koji upravo radi Domovinskog rata nažalost više nisu među nama.

Svim stradalima vječna hvala i slava.

2. POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE 1993. GODINE

Vance-Owenov mirovni plan prvi put je bio predočen u svim trima stranama, u Bosni i Hercegovini te srpskim i hrvatskim čelnicima. Hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman nakon sastanka u Genevi s glavnim tajnikom Ujedinjenih naroda izrazio je nadu da će vijeće sigurnosti dati dodatne ovlasti Mirovnim snagama u zaštićenim područjima u Hrvatskoj. Ako se to pak ne dogodi Hrvatska je bila spremna sama uspostaviti ustavno pravni poredak na čitavom svom području. Ovaj istaknuti Vance-Owenov plan je utjecao na Republiku Hrvatsku u punom smislu i za Hrvatsku je on bio nada u rješavanje sukoba sa Srbima. Opet s druge strane plan je zapravo prema svojoj namjeri imao ulogu trojanskog konja. David Owen je odlučno tvrdio da mirovni prijedlog znači poboljšanje u odnosu na prijašnje planove, zbog toga što do sada pokrajine nisu bile strukturirane na etničkoj osnovi.

Radovan Karadžić uz pomoć Britanaca shvatio je što je Vance-Owenov plan i kakva je njegova svrha. Na taj plan je on jednostavno gledao kao na fazu u širem procesu uspostave srpske države unutar Bosne i Hercegovine što će se zapravo i dogoditi Daytonskim sporazumom nakon tri godine. Čak i nakon što je 2. svibnja potpisan taj plan Karadžić je dao do znanja da je posrijedi samo odgoda ostvarenja srpskog cilja u posebnoj republici. Srpski politički vrh na Palamaju i Beogradu dobro je uočio Vance-Owenov plan te su primijetili da nije u plan ugrađeno jedno od glavnih načela Londonske konferencije a to je nepriznavanje svih prednosti stečenih silom ili svršenim činom. To je za srbe nesumnjivo bio dodatan bonus kojeg se oni, naravno nisu htjeli odreći. Dok je europska zajednica u početku branila Vance-Owenov plan, Sjedinjene Američke Države napadale su ga jer su vjerovale da je on neizvediv. Odmah nakon ulaska u Bijelu kuću, Bill Clinton obećao je da će njegova politika biti sklonija intervenciji nego što je bila politika njegova prethodnika Georga Busha starijega. Pokrenuo je također i razmatranja zatečenih prilika uz mogućnost stvaranja potpisa uključujući i izuzimanje Bosne i Hercegovine od embarga na isporuke oružja, kao i uporabu zračnih snaga na srpske položaje. Ključna točka o nametanju poštivanja odredaba ostala je posve neodređena i nedorečena. Neuništiv stav da će Sjedinjene Američke Države ispuniti svoj dio obaveza ako odredbe sporazuma prihvate sve strane, zapravo je značilo da od ukinuća embarga na oružje i zračnih udara te godine neće biti ništa. Riječi *„bude li postignut provediv i održiv sporazum, koji bi sadržavao i odredbu nametanja poštivanja, Sjedinjene Američke Države bi bile spremne pridružiti se Ujedinjenim narodima, NATO-u i ostalima u provedbi sporazuma“*, bile su riječi koje su Srbima otvorile mogućnost nastavljanja napadnih

djelovanja.[1] To se i dogodilo, pa su 13. siječnja 1993. snage vojske republike Srpske i Lužički korpus Vojske Jugoslavije krenuli u veliku ofenzivu, nastojeći uspostaviti potpuni nadzor nad dolinom rijeke Drine, a sve u svrhu da bi Srbi mogli ojačati položaj za pregovaračkim stolom.

Slika 1: Barikade na cesti

Izvor: http://www.24sata.hr/media/img/6c/18/4f3399111235508f5fee.jpeg (29.5.2016.)

[1] Domazet-Lošo, *D. Hrvatski domovinski rat 1991.-1995. strateški pogled*, Nakladnik Udruga Hrvatski identitet i prosperitet, Zagreb, 2010., p. 250.

Američki krojači „novog svjetskog poretka“ bili su svjesni što znači riječ „provediv“ kao što su toga svjesni bili i Slobodan Milošević i Dobrica Ćosić, a da prihvati Vance-Owenov plan čvrsto su bili uvjereni da se on nikada neće biti proveden na terenu. Bili su sigurni da se postrojbe Ujedinjenih naroda nikada neće razmjestiti sa zadaćom da borbeno djeluju protiv Srba te da će opći embargo na isporuke oružja ostati na snazi. Milošević je bio uvjeren da će Vance-Owenov plan pridonijeti ostvarenju njegova projekta „Velike Srbije“. Ta samouvjerenost srbijanskog predsjednika bila je zapravo posljedica njegovih iskustava međunarodnih pregovora, na kojima bi redovito prevladavao Britanski utjecaj, a do određenog stupnja isto tako i Francuski.

Vance-Owenov plan u ulozi „trojanskog konja“ Srbima je omogućio dodatni bonus zato što ih ni na što nije obvezivao, a Muslimane je više gurnuo da teritorijalni manjak pokušaju nadoknaditi napadom na Hrvate. Dakle, već u siječnju 1993. godine stvoreni su uvjeti za „rat svih protiv svih“.[2]

Koncept UNPA osmišljen je u prijedlogu Vance-Owenovog plana. Po tom su prijedlogu zaštićena područja bila ona sa srpskom većinom ili značajnim manjinskim udjelom srpskom stanovništva, a u kojima su napetosti među zajednicama dovele do oružanih sukoba. Prostor UNPA bio je podijeljen na četiri sektora (Istok, Zapad, Sjever, Jug), u kojima su bile raspoređene vojne postrojbe i civilna tijela mirovnih snaga.

Nakon svih političkih pritisaka pobunjenih Srba u Hrvatskoj i političkog rukovodstva Srbije, UNPA sektor jug proširen je tzv. „ružičastim“ ili „pink“ zonama - prostorom između zatečene crte bojišta i UNPA. U „pink“ zonama sektora jug nalazi se zadarsko zaleđe od Zadra do Novigradskog mora, Pridraga, Islam Latinski, Zemunik Donji, Škabrnje... Mandat UMPROFOR-a dopunjavan je u više navrata novim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a, no u cjelini međunarodne snage nisu uspjele provesti najvažnije zadaće svoje misije: razoružanje i demilitarizaciju okupiranih područja, uspostavu prometa, te povratak prognanih izbjeglica.

[2] Domazet-Lošo, *D. Hrvatski domovinski rat 1991.-1995. strateški pogled*, Nakladnik Udruga Hrvatski identitet i prosperitet, Zagreb, 2010., p. 250.

Slika 2: Suborci u akciji

Izvor: http://www.hkv.hr/images/stories/Davor-Slike/02/04/05/11.jpg (29.5.2016.)

Bez obzira na prisutnost UNPROFOR-a na okupiranom području nastavljena je protjera Hrvata, te su slijedom toga nizali mnogobrojni incidenti:

- **2. siječnja 1993.** zbog olujne bure obustavljen je promet preko Paškog mosta. Ne vozi trajekt na relaciji Prizna-Žigljen, čime je prekinuta jedina veza sa Zagrebom i Rijekom. Onemogućen je promet između Paga i kopna, što pokazuje po toko zna koji put koliko je Hrvatska tanka u povezivanju južne Hrvatske s unutrašnjosti zemlje. Tisuće promrzlih ljudi čekaju na red za ukrcaj. Od petka do ponedjeljka Jadrolinijin trajekt na tom dijelu u prosjeku prebaci ok 7.000 putnika i 900 vozila.
- **2.-4. siječnja 1993.** u Ženevi su održani pregovori triju strana, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije, uz nazočnost supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji Cyrusa Vancea u ime UN-a i lorda Davida Owena u ime EZ. Predsjednik Franjo Tuđman iskoristio je tu priliku kako bi dobio Vance-Owenovu podršku za prijedloge koji su podneseni i generalnom

sekretaru OUN Boutrosu-Galliju, a odnose se na cjelovito provođenje Vanceova plana na području Hrvatske, tj. na području koje je pod zaštitom UNPROFOR-a, kako bi se na njemu što prije uspostavio ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske bez upotrebe sile. Na pregovorima je iskazana mogućnost za što skorijim premošćivanjem Novskog ždrila, radi rješenja problema Masleničkog mosta. Dobrica Ćosić u tim se razgovorima predstavio kao mirotvorac i time je uspio odgoditi alarmantne prijetnje JNA da će doći do vojne intervencije NATO-a. Predsjednik Franjo Tuđman i Dobrica Ćosić složili su se da u pitanju suverenosti BIH u postojećim nepromjenjivim međunarodnim granicama, bez teritorijalnih pretenzija. Po ocjeni Zapada oni su se dogovorili o konfederaciji BIH s trima konstitutivnim narodima u toj državi, a prijedlog Vance-Owena decentralizirana država s velikom vlašću 10 pokrajina. Vrlo je vješt diplomat i Predsjednik HDZ-a Herceg Bosne Mate Boban, dok se Alija Izetbegović oslanja na strategiju međunarodne vojne intervencije.

- **6. siječnja 1993.** 7. domobranska pukovnija preuzima zonu odgovornosti, izviđa teret, raspoređuje se na crtu bojišta: Novsko ždrilo-Vinjerac-Maslenica i utvrđuje svoje položaje.
- **7. siječnja 1993.** cijelu noć srpski agresor otvarao je vatru na položaje HV-a na području Južnog sektora UNPROFOR-a, što je posljedica vatrene proslave pravoslavnog Badnjaka. Primirje je srpska strana prekršila čak u 450 slučajeva. UNPROFOR je neprekidno izlazio i pokušavao smiriti napadače.
- **10. siječnja 1993.** 4. gardijska brigada raspoređena je i zauzima položaje na području Radovina, Ražanca i Nina, radi pregrupiranja snaga u prostoru zadarsko zaleđa i ojačanja obrane Paškog mosta i neprijateljskog napada Benkovac-Smilčić.
- **12. siječnja 1993.** vođa bosanskih Srba Radovan Karadžić nije prihvatio Ustavna načele o suverenosti BIH, odbio je čitav paket sporazuma o Ustavnom i teritorijalnom ustrojstvu i miru. Supredsjedatelji Vance i lord Owen razgovarali su u hotelu Berg do 2,30 sati s Dobricom Ćosićem, Slobodanom Miloševićem, Momirom Bulatovićem i Radovanom Karadžićem. Svi su nastojali uvjeriti vođu bosanskih Srba da prihvati 10 predloženih načela. Kako

su oni ta načela odbijali, a najuporniji je u tome bio Karadžić, sjednica je prekinuta.

- **13. siječnja 1993.** Borbena gruba (BG) 113. brigade snage jedne satnije, ojačana jednim tenkom, smještena je dijelom u bivšoj vojarni „Đuro Đaković“, a jednim dijelom u Suhovarima. BG-u 113. brigade na tom je podr4učju podređen vod postrojbi za posebne namjene GS OS RH.
- **15. siječnja 1993.** u cilju ojačanja obrane, TG 112. brigade premješta se u prostor Rovanjska-Starigrad. Odmah nakon dolaska na taj prostor postrojba zauzima položaj Modrić-Visoka glava
- **17. siječnja 1993.** u 5,10 sati agresor je s Musapstana ispalio desetak granata na grad.
- **20. siječnja 1993.** Predsjednik Hrvatske zajednice Herceg Bosna Mate Boban u svojoj je zapovijedi zabranio snagama HVO-a bilo kakvu akciju napada na Armiju BIH.
- **21. siječnja. 1993.** agresor šire zadarsko područje i sam grad gađa višecijevnim bacačem raketa, VBR 262 mm „Orkan“, dometa 50 km, s bojnim glavama s kasetnim punjenjem. Za tu je bojnu glavu karakteristično što se rasprskava na udaljenosti 200-400 m od cilja i rasipa bombice koje mogu biti kumulativno rasprskavajuće i protupješačke, a ove se opet dijele na trenutne i tempirane mine s kuglicama. Zborno područje IZM Zadar upozorava da se tim tempiranim protupješačkim minama ne smije prilaziti niti se smiju dirati jer su opremljene antenskim upaljačem i vremenskim samolikvidatorom. Grad Zadar označen je kao cjelokupno područje s rasutim minama. Iz Šopota u Benkovačkoj općini prognano je još šest Hrvata. Posredstvom Crvenog križa i UNPROFOR-a stigli su u hotel Kolovare.[3]

Iz svega navedenog nitko nije mogao zaključiti što se sljedeće sprema, ali sigurno je da je naša vojska imala neki plan kojim bi izgubljene konce vratila ponovno u svoje ruke. Sljedeće jutro dogodilo se nešto što će biti prekretnica za cijeli Domovinski rat, nešto što će ući u povijesne anale čitave ratne povijesti Republike Hrvatske, a kako se to odvijalo i da li je bilo uspješno vidjet će se iz nadolazećih događanja u samom ratu.

[3] Domazet-Lošo, *D. Hrvatski domovinski rat 1991.-1995. strateški pogled*, Nakladnik Udruga Hrvatski identitet i prosperitet, Zagreb, 2010., p. 270.

Slika 3: Vozilo UNPROFOR-a

Izvor: https://emperorsandinterventions.files.wordpress.com/2014/09/large.jpg (29.5.2016.)

2.1. Karakter Domovinskog rata

Domovinski rat je bio rat obrambenog tipa jer su u ovom slučaju Hrvati branili svoj teritorij od napada agresora. Raspad bivše Jugoslavije nakon dugogodišnjih trzavica u tako

različitoj višenacionalnoj sredini započeo je još u rujnu 1987. godine kad je na čelo saveza komunista došao Slobodan Milošević. Godinu dana ranije javnosti je bio predstavljen Memorandum srpske Akademije znanosti i umjetnosti u kojem su iznesene najvažnije točke srpskog nacionalističkog programa koji je naglašavao podređeni položaj i ugroženost Srba izvan Srbije i u pokrajinama, tražeći dalekosežne preinake Federativnog ustroja radi ujedinjenja svih Srba u jednoj državi. Takvim aktivnostima uskoro se pridružila JNA, a time i JRM kao njezina sastavnica nastojeći biti aktivnim sudionikom rješavanja krize. Naime, početkom 1991. godine JNA broji oko 150.000 ljudi, od toga 70.000 čine profesionalni časnici i dočasnici a oko 100.000 novaci na odsluženju vojnog roka. Dakle, vojno pomorska oblast (VPO) u kojoj je bila i JRM u to doba broji 28.758 ljudi, od toga većina časnika i dočasnika. U vrijeme početka rata JRM prolazi kroz reorganizaciju (plan „Jedinstvo“), pa se značajno mijenja organizacija i ustroj snaga. Nacionalni sastav u JRM-u je bio dosta povoljan za Hrvate, jer su mnogi ljudi s obale i otoka odabirali vojni poziv. Tome svakako treba dodati i broj građanskih osoba u JRM-u (radnici u vojnoj industriji, radnici kao pomoćno osoblje u objektima, zaposlenici po uredima, medicinsko osoblje po bolnicama i ambulantama), koji su najvećim djelom bili Hrvati s teritorija gdje su bili smješteni vojni garnizoni. Zapovjednici VPO-a do tada su bili većinom Hrvati ili ljudi rođeni u Hrvatskoj. Iako je za razliku od kopnene grane JNA, u JRM-u bio visok postotak starješina i službenika hrvatske nacionalnosti, isti su bili potlačeni i stavljani na margine tadašnjeg života i zbivanja u JRM-u. Naravno, to se nije odnosilo na sve one koji su nosili odoru. Nemali broj djelatnika hrvatske nacionalnosti kretao se normalnim trendovima u svojim vojničkim karijerama ali su redovito bili polaznici škola koje su završavali u inozemstvu (SSSR). Međutim toliki broj Hrvata u JRM-u doprinio je tome da su u sredini i mjestima gdje su živjele starješine srpske nacionalnosti nisu mogli ostvariti ciljevi koje su promovirali njihovi mentori iz Beograda. Izrazita politička organiziranost JNA kao i svrha i djelokrug rada KOS-a, proširili su ulogu oružanih snaga daleko izvan klasičnih okvira obrane od vanjske agresije i stvorili od vojske politički faktor unutar sustava i oružani instrument ideologijskog ugnjetavanja. Aktivno sudjelovanje u suzbijanju nemira u Kosovu potvrdilo je uvjerenje vrha JNA da su oružane snage pozvane i sposobne rješavati unutarnjopolitičke sporove, bilo političkim pritiscima, bilo oružanom snagom. U tom se smislu temelje koncepcijski doktrinarni dokumenti iz 80ih godina podrobno obrađivali uporabu JNA u eliminaciji izvanrednih prilika i kontrarevolucije, pri čemu se JNA mogla angažirati i kao samostalna snaga, bez potpore dotad nezaobilaznih institucija Partije i vlasti.

Nakon rata u Sloveniji u ljeto 1991. godine, u kome se JNA nije snašla niti koncepcijski, a još manje svojim djelovanjem i ponašanjem, intenziviraju se sukobi u Hrvatskoj. Srpske paravojne snage, potpomognute dobrovoljačkim odredima iz Srbije i pod izravnom zaštitom JNA, tijekom ljeta izvele su niz akcija u kojima su zauzele mnoga mjesta i široka područja u istočnijoj i zapadnoj Slavoniji, na Banovini, Kordunu, u Lici i u sjevernoj Dalmaciji. Izabrana taktika srpskih snaga pretežno je snažnija i dulja topnička i minobacačka paljbena priprema kojoj hrvatske snage, zbog nedostataka težine tehnike, ne mogu parirati; nakon što je protjerano civilno stanovništvo, k počinju se povlačiti i hrvatske snage, i tada srpske snage ulaze u nebranjena naselja. Na nekoliko važnih smjerova dolazi do kaosa u vođenju i zapovijedanju hrvatskim snagama. U nekoordiniranim, nepromišljenim, nevješto vođenim i nepripremljenim djelovanjima, Hrvati u kolovozu i rujnu gube važnu Hrvatsku Kostajnicu i Pounje, Beli Manastir i Baranju, Petrinju i Drniš. U kolovozu su pobunjeni Srbi i 5. (Banjalučki) korpus JNA okupirali Okučane, presjekli autocestu Zagreb – Beograd, te prodrli prema sjeveru, prijeteći presijecanjem vitalno važne Podravske magistrale. Hrvatska strana pak ima više uspjeha u obrani većih gradova.

Među obranjenim gradovima je Šibenik, koji su u rujnu napale snage JNA s kopna, s mora i iz zraka. Dakako, s mora su napadale snage Jugoslavenske ratne mornarice. U sedmodnevnoj bici (16. – 23. rujna 1991.) branitelji Šibenika uspjeli su zaustaviti tenkove koji su iz unutrašnjosti prodrli od šibenskog mosta na zapadnom prilazu u grad i protjerali brodove jugo-mornarice koji su iz luke i iz zaljeva bombardirali povijesno središte grada i druge objekte. Istovremeno s obranom grada, hrvatske snage uspjele su osvojiti ili staviti pod svoj nadzor više objekata JNA i zaplijeniti značajne količine streljiva i oružja. Iznimno značajno bilo je osvajanje obalne topničke bitnice na otoku Žirju, s koje su hrvatske snage napadale neprijateljske pomorske snage u luci Šibenik i na prilazima Šibenskom zaljevu te oklopne snage na položajima oko mosta. Obrana Šibenika može se smatrati prvom međurodovski koordiniranom operacijom HV-a. Hrvatske snage imale su tri poginula i 113 ranjenih, uništile su ili onesposobile 22 zrakoplova i helikoptera, 25 tenkova, te potopile, oštetile ili zarobile 34 broda JRM-a. Gotovo istodobno s bitkom za Šibenik, od 14. do 19. rujna počelo je zauzimanje vojarni JNA. Oslobođene su sve vojarne u Splitu (njih devet, osim Lore i Dračevca). Zaplijenjene su mnoge topničke bitnice (Zvečevo, Rogoznica i Šolta), velike količine naoružanja i streljiva (akcija „Zelena tabla – Male Bare“, garnizon Ploče i skladišta s

pričuvama federacije), a mnoge institucije predale su se i stavile na raspolaganje HV-u i HRM-u.[4]

2.2. Tko je i zašto pokrenuo agresiju

Početak 1991. godine donio je nove prijetnje Hrvatskom vodstvu i nastavak protuustavnih aktivnosti pobunjenih Srba u Hrvatskoj. Vodstvo SAO Krajine u Kninu je 4. siječnja 1991. godine odlučilo da na tom području prestaju važiti integracije MUP-a RH. Takvom odlukom samo je institucionalizirano stanje pobune koja je trajala još od ljeta 1990. godine kada je dio policajaca srpske nacionalnosti otkazao poslušnost MUP-u RH u Zagrebu. Hrvatska vlast odmah je reagirala odlukom od 10. siječnja 1991. godine kojim je djelatnicima MUP-a zadržavanje radnog odnosa i isplata plaće uvjetovana potpisivanjem izjave o odanosti Republici Hrvatskoj. Vodstvo SUP-a SAO Krajine to je ocijenilo provokacijom i oduzimanjem dostojanstva njegovim pristašama.

Nemogućnost da političkim sredstvima nametnu svoju volju primorala je vodstvo Srbije i JNA na agresivniji pristup. Glavni cilj bio je rušenje demokratski izabrane vlasti u Hrvatskoj. Zbog toga je 9. siječnja 1991. godine Predsjedništvo SFRJ-a naredilo da se u roku od 10 dana moraju razoružati i raspustiti sve paravojne oružane formacije, odnosno oružane formacije koje nisu u sastavu Jedinstvenih oružanih snaga SFRJ-a ili organa unutrašnjih poslova čija organizacija nije utvrđena u skladu sa saveznim propisima. Zapravo, paravojna snaga u Hrvatskoj bio je odvojeni SUP SAO Krajine, odnosno postrojbe krajinske (tzv. Martićeve) milicije. Namjera prosrpskih članova predsjedništva SFRJ-a i JNA bila je, ako treba i uz uporabu sile, spriječiti jačanje hrvatskih policijskih snaga, iako se ono provodilo u skladu s jugoslavenskim republičkim zakonima.

Na dan isteka desetodnevnog ultimatuma 19. siječnja 1991. predsjednik Predsjedništva SFRJ i sukreator Miloševićeve velikosrpske politike Borisav Jović razgovarao je s generalima JNA Veljkom Kadijevićem i Blagojem Adžićem o mogućim opcijama rješavanja problema u Hrvatskoj. Zaključili su da im ne odgovara radikalna varijanta sukoba s narodom i prisilno svrgavanje vlasti jer ne vide dobru perspektivu izlaska iz takve situacije. Odlučili su primijeniti posebnu varijantu razotkrivanja HDZ-ove politike i slabljenja HDZ-ove vlasti te u

[4] Nazor, A. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995. memoarsko gradivo*, Nakladnik Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2007., p. 61-62.

okviru toga poduzeti sve što je potrebno da se diskreditira Hrvatska vlast usred nelegalnog naoružavanja i antijugoslavenske politike. Dva dana poslije, 21. siječnja 1991. godine Borisav Jović i Slobodan Milošević dogovorili su se da treba prihvatiti podjelu ako ju hrvati proglase, a krajiške opštine (općine u Hrvatskoj s većinskim ili znatnim udjelom Srpskog stanovništva) držati „vojno“ dok se ne izjasne gdje žele živjeti. Za razliku od njih Veljko Kadijević tražio je beskompromisan nastup do totalnog sloma Hrvatske vlasti. On je Borisavu Joviću već 15. siječnja 1991. godine potvrdio da je vojska spremna da ide na radikalnu opciju do rušenja HDZ-ovske vlasti.

Slika 4: Hrvatski vojnik na poziciji

Izvor: http://www.slobodnadalmacija.hr/Archive/images/2012/01/21/Novosti/IMAGE005.jpg (29.5.2016.)

Potom se 23. siječnja 1991. godine zaprijetilo upotrebom JNA ako se na području Republike Hrvatske ne raspuste svi mobilizirani oružani sustavi. Istog dana srbijanski vođa Slobodan Milošević inzistirao je da JNA pokrije srpska područja u Hrvatskoj, a Veljko Kadijević je potom srbijanskom vodstvu iznio program vojnih mjera koje je poduzeo. Mjere su bile u domeni odlučivanja kolektivnog Predsjedništva SFRJ-a kao vrhovnog zapovjedništva JNA što znači da su donesene bez znanja predstavnika ostalih republika u Predsjedništvu SFRJ-a, odnosno suprotno jugoslavenskom Ustavu na koji se vojni vrh toliko pozivao.

Idućeg dana u 5. vojnoj oblasti JNA, sa sjedištem u Zagrebu stupila je na snagu najveća bojna gotovost. Kad je 25. siječnja 1991. godine na televiziji prikazana emisija „Što je istina o naoružavanju HDZ-a u Hrvatskoj“, koju je pripremila kontra-obavještajna služba (KOS) JNA, činilo se da je uvođenje izvanrednog stanja u Jugoslaviji neminovno. Tim više jer je pozornost svijeta tada bila usmjerena prema Iračkoj okupaciji Kuvajta i savezničkoj vojnoj intervenciji na Irak. Psihoza napetosti i sigurnosti povećala se kada su pripadnici JNA uhitili nekolicinu Hrvata, djelatnika JNA i članova HDZ-a, te nakon što je Vojni sud JNA u Zagrebu 30. siječnja 1991. godine dao nalog da se radi postupka istrage privede Ministar obrane Republike Hrvatske Martin Špegelj zbog sumnje da je počinio krivično djelo oružane pobune.

Ipak, izvanredno stanje u siječnju 1991. godine nije uvedeno. Stoga je vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj nastavilo razmatrati opcije pripajanja Hrvatskog teritorija Srbiji. Niti tjedan dana nakon Miloševićeva zahtjeva da JNA pokrije srpska područja u Hrvatskoj, predsjednik SDS-a, istaknuti srpski akademik Jovan Rašković, je krajem siječnja 1991. godine članstvu svoje stranke poručio: *Nacionalni pokret srpskog naroda u Hrvatskoj je pokret za nacionalnu ravnopravnost, građanska prava i demokratsku rezidualnu i saveznu Jugoslaviju. Ostaju još neke druge mogućnosti koje će postati aktualne za, najkasnije, nekoliko mjeseci: samostalna Srbija koju mogu zvati zastarjelom krilaticom ili podvaljivačkim imenom „velike Srbije“*. [5]

U takvim okolnostima, a povodom primitka Rezolucije Skupštine Republike Slovenije o prijedlogu za sporazumno razdruživanje SFRJ, Sabor Republike Hrvatske je 21. veljače

[5] Nazor, A. *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Nakladnik Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2011., p. 51.

1991. prihvatio Rezoluciju o prihvaćanju postupka za razdruživanje SFRJ i o mogućem udruživanju u savez suverenih republika. Vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj potom je 28. veljače 1991. godine donijelo Rezoluciju o razdruživanju Republike Hrvatske i SAO Krajine.

Krajem veljače 1991. godine vojni vrh JNA i srbijansko vodstvo usuglasili su plan daljnjeg zajedničkog djelovanja:

- Treba se čvrsto osloniti na snage koje su za Jugoslaviju u svim dijelovima zemlje i da se kombiniranim političkim i vojnim mjerama sruši vlast prvo u Hrvatskoj, a potom u Sloveniji,
- u Hrvatskoj treba institucionalno i politički jačati srpsku krajinu i podržati njeno odcjepljenje od Hrvatske, ali ne javno nego faktički,
- organizirati masovne mitinge u Hrvatskoj protiv HDZ-a, Bosnu i Hercegovinu dići na noge „Za Jugoslaviju“, a u Makedoniji ići na koncept mitinga za rušenje probugarskog rukovodstva,
- povećati borbenu gotovost vojske (JNA), izvršiti mobilizaciju i spremiti se za odlučnu akciju u Hrvatskoj. [6]

Započeli su i veći oružani napadi srpskih terorista na hrvatsku policiju. U Pakracu 2. ožujka 1991. godine (prvi oružani sukob između hrvatske policije i srpskih terorista) i u Nacionalnom parku Plitvička jezera na sam Uskrs 31. ožujka 1991. godine (Krvavi Uskrs). Nacionalni park Plitvička jezera srpski ekstremisti namjeravali su pripojiti samoproglašenoj SAO Krajini. S tim ciljem je 25. ožujka 1991. godine organizacija Srpske demokratske stranke (SDS) na Plitvicama održala protuhrvatski skup. U Pakracu srećom nije bilo poginulih, ranjeno je nekoliko hrvatskih policajaca, a u sukobu na Plitvicama ubijeni su hrvatski policajac Josip Jović, prvi poginuli hrvatski branitelj u Domovinskom ratu, i jedan naoružani srpski terorist.

Odlučna intervencija jedinica za posebnu namjenu hrvatske policije u Pakracu i u Plitvicama pokazala je da u Hrvatskoj postoje visokomotivirane i uvježbane oružane snage, spremne na obranu svake stope svoje domovine. Te su akcije hrvatskim građanima koji su

[6] Nazor, A. *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Nakladnik Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2011., p. 52.

prihvatili demokratski izabranu vlast, podigle moral i učvrstile vjeru da će Hrvatska sačuvati svoju teritorijalnu cjelovitost.

Slika 5: Josip Jović

Izvor: Google.com, http://www.mandino-selo.com/slike/ostalo/sjecanje-josip%20jovic.jpg (20.4.2016.)

Dan poslije akcije Plitvice 1. travnja 1991. godine vodstvo pobunjenih Srba je u Titovoj Korenici donijelo odluku o priključenju SAO Krajine Republici Srbiji i izdalo zapovijed za mobilizaciju Teritorijalne obrane SAO Krajine. Time je i praktično razotkriven glavni cilj srpske pobune u Hrvatskoj. Upravo početkom travnja 1991. godine srbijansko vodstvo (Slobodan Milošević i Borisav Jović) odlučilo je posve ignorirati Predsjedništvo SFRJ. Po navodima Borisava Jovića imali su obećanje od JNA da, ako treba i uz uporabu oružja, neće opustiti hrvatskoj policiji da zauzme Knin i druge „srpske“ gradove koji su sada pod srpskom vlašću.

JNA je intervenirala već u sukobima u Pakracu i na Plitvicama, formalno sa zadaćom razdvajanja sukobljenih strana, a praktično radi zaštite srpskih ekstremista u trenucima kada

su ih snage hrvatske policije porazile. Zapravo, JNA se razmjestila na teritorij koji su velikosrpski stratezi planirali kao dio nove srpske države. Srbijansko vodstvo očekivalo je da će se JNA prilikom intervencije oružano sukobiti s hrvatskom policijom što je mogao biti povod za uvođenje izvanrednog stanja u državi. No, hrvatsko vodstvo se nije dalo isprovocirati. Istodobno u Srbiji se pojačalo protuhrvatsko raspoloženje, jer su srbijanski mediji raširili lažne glasine o pokolju Srba u Pakracu i Hrvatskoj. Iako su takve glasine demantirali i predstavnici JNA, to je dodatno produbilo krizu u SFRJ. Nakon događaja u Pakracu, propao je i plan srbijanskog vodstva da JNA na sjednici Predsjedništva SFRJ 15. ožujka 1991. godine, izazove uvođenje izvanrednih stanja u državi. To su onemogućili predstavnici Hrvatske, Slovenije, Makedonije i Bosne i Hercegovine u dramatičnom glasovanju u kojem je presudan bio glas predstavnika BiH, Srbina Bogić Bogičevića. Potom su s ciljem pronalaženja kompromisa i mirnog rješenja krize u državi, uslijedili susreti šestorice predsjednika Jugoslavenskih republika: u Hrvatskoj (Split, 28. ožujak 1991.), Srbiji (Beograd, 4. travnja), Sloveniji (Brdo kod Kranja, 11. travnja), Makedoniji (Ohrid, 18. travnja), Crnoj Gori (Cetinje, 29. travnja) i Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 6. lipnja 1991.). Nažalost, niti jedan od susreta nije ponudio konačno rješenje, prije svega zbog isključivosti politike srbijanskog vodstva. Ono je i nakon demokratskih promjena u Sloveniji i Hrvatskoj odlučno odbijalo prijedloge o dogovoru oko novoga uređenja Jugoslavije, pa tako i slovensko-hrvatski prijedlog preustroja Jugoslavije u konfederalnu državu.

Od sredine srpnja na prostorima koje su velikosrpski ideolozi označili kao dijelove velike Srbije, napadi srpskih terorista i pripadnika srpskih paravojnih postrojbi na hrvatske građane, posebice na pripadnike ZNG-a i MUP-a RH postali su svakodnevnica. Tragičan niz zločina kao i broj ubijenih i ranjenih pripadnika hrvatskih oružanih snaga, u napadima srpskih paravojnih postrojbi JNA povećavao se iz dana u dan. Nakon ubojstava hrvatskih branitelja i civila na Banovini krajem srpnja, kulminiralo je 1. kolovoza 1991. pokoljem u Dalju, koji je do kraja razotkrio karakter započetog sukoba. To nije bio sukob vojske protiv vojske, već rat protiv hrvatskog naroda, njegove vjere i kulture. Policijska postaja u Dalju razrušena je tenkovskim granatama, a surova sila i Srpskih paravojnih postrojbi obrušila se i na Erdut i Aljmaš, prognavši stanovnike spomenutih sela iz njihovih domova. Prognana je i Gospa od Utočišta (njezin kip sklonjen je u Osijek). Zbog blokade prometnica kroz koje srpski teroristi nisu propuštali ni sanitetska vozila, ranjenici su zajedno s prognanicima prevezeni riječnim brodovima prema Osijeku.

U napadima srpskih ekstremista i oklopne jedinice JNA na Dalj, Erdut i Aljmaš, te nakon okupacije navedenih sela ubijeno je više od 110 osoba, među kojima je i 39 hrvatskih branitelja (20 policajaca, 15 gardista i 4 pripadnika civilne zaštite). Hrvati i ostalo nesrpsko stanovništvo protjerani su iz navedenih sela, a vjerski objekti, ujedno i spomenici kulture, razoreni su eksplozivima.

21. rujna 1991. osnovan je Glavni stožer Hrvatske vojske (GS HV) na čelu s generalom Antonom Tusom. Prvi značajni uspjeh HV-a i HRM-a imao je za posljedicu jasnije formuliranje strategijskih rješenja, koja su bila transparentnija i jasnija o onih kojima se služila suprotstavljena strana.

Slika 6: Spašavanje iz Dalja, Aljamaša i Erduta u kolovozu 1991.

Izvor: http://www.maxportal.hr/sta-si-radio-u-ratu-tata-osjecki-dozupan-jovan-jelic-u-vrijeme-masakra-u-dalju-aljmasu-i-erdutu-bio-je-nacelni-veze-okupatorske-vojske/ (29.5.2016.)

7. listopada 1991. godine Jugoslavensko ratno zrakoplovstvo izvršilo je napad na sjedište hrvatskog predsjednika i Vlade u povijesnoj jezgri Zagreba. Taj događaj je bio presudan jer je Sabor Republike Hrvatske već sljedeći dan, 8. listopada 1991. godine, proglasio samostalnost Hrvatske i raskid svih državno-pravnih donosa sa SFRJ. U odnosu na malobrojne, slabo organizirane, naoružane i loše opremljene hrvatske snage koje su na ljeto 1991. branile Hrvatsku, Hrvatska vojska je u svega dva mjeseca postala brojčano jača i dobro naoružana snaga. Stvoren je jedinstven sustav zapovijedanja, a moral cijele Hrvatske bio je u usponu.

Uz proglašenu samostalnost države, do kraja godine obranjen je veći dio zemlje, a dio teritorija je i oslobođen. Zadobivene su simpatije svijeta, međunarodno priznanje praktično je bilo osigurano, a ograničenja ratnog gospodarstva nisu bila uvedena. Nastavljanje rata od strane oslabljene i razvučene JNA nije bilo izgledno.

3. AKCIJA MASLENICA

„U vremenu „primirja“ tijekom cijele 1992. godine, Hrvatska je na čelu s predsjednikom Tuđmanom strategijom posrednoga prilaženja izolirala neprijatelja politički i ekonomski, a vojno je vraćala dio po dio hrvatskoga teritorija. Dok su Srbi osokoljeni početnim pobjedama i naoružanjem donosili deklaracije od Prijedora preko Banje Luke do Beograda o „ujedinjenju svih srpskih zemalja“, predsjednik Tuđman Hrvatskoj je priskrbio međunarodno priznanje i članstvo u UN-u, a već u lipnju 1992. hrvatska je vojska izvela operaciju 'Miljevci' u šibenskome zaleđu. Odmah nakon toga (lipanj-srpanj 1992.) uslijedilo je niz manjih operacija HV i HVO na „Južnome bojištu“ koje su rezultirale deblokadom Dubrovnika i oslobađanjem cijeloga juga Hrvatske.“ [7]

[7] Hrvatska udruga Benedikt: http://hu-benedikt.hr/?p=12104 (22.6.2016.)

Nakon što je Dubrovnik s jugom Hrvatske bio siguran, a brojni sporazumi potpisani, ipak sve to nije davalo rezultata s pobunjenim Srbima, dok su međunarodne snage UN-a nemoćno promatrale kako Srbi nastavljaju pljačkati i maltretirati preostale Hrvate. U to vrijeme Hrvatski državni vrh odlučio je pokrenuti operaciju „GUSAR“ u području Novskog ždrila i Zadarskog zaleđa. Navedena operacija je u medijima nazvana „Maslenica. General Janko Bobetko uz suradnju sa najbližim pomoćnicima osobno preuzima planiranje i provođenje same operacije. Same pripreme i zapovijedanje postrojbama dodjeljuje zapovjedništvu 6. Operativne zone Split pod „vojničkom palicom“ brigadira Ante Gotovine.

Slika 7: Ante Gotovina i Janko Bobetko

Izvor: Google.com, http://povijest.history.info/wp-content/uploads/sites/2/2016/02/78315.jpg (20.4.2016.)

3.1. 1991. – 1993.

JNA i pobunjenicu su u zaleđu Zadra u rujnu 1991. godine u selima Rovanjska i Novsko ždrilo, izbili na obalu Jadranskog mora. Srušen je Maslenički most. JNA i pobunjenici su kontrolirali Jadransku magistralu između Zadra i Zelenog hrasta (osim djela koji se odnosi na Poličnik), te je tim djelom Republike Hrvatske promet bio u prekidu. Poduzet je čitav niz diplomatskih mjera kako bi se mirnim putem osigurano uspostavljanje prometa na tom djelu RH tj. zadarskog zaleđa. Pregovori nažalost nisu dali rezultat. Kako je trebalo prometno povezati Republike Hrvatske radi nesmetanog putovanja ljudi i roba, neizbježno se pokazalo pokretanje oslobađanja zadarskog zaleđa i maknuti topništvo od grada.

Slika 8: Srušen Maslenički most

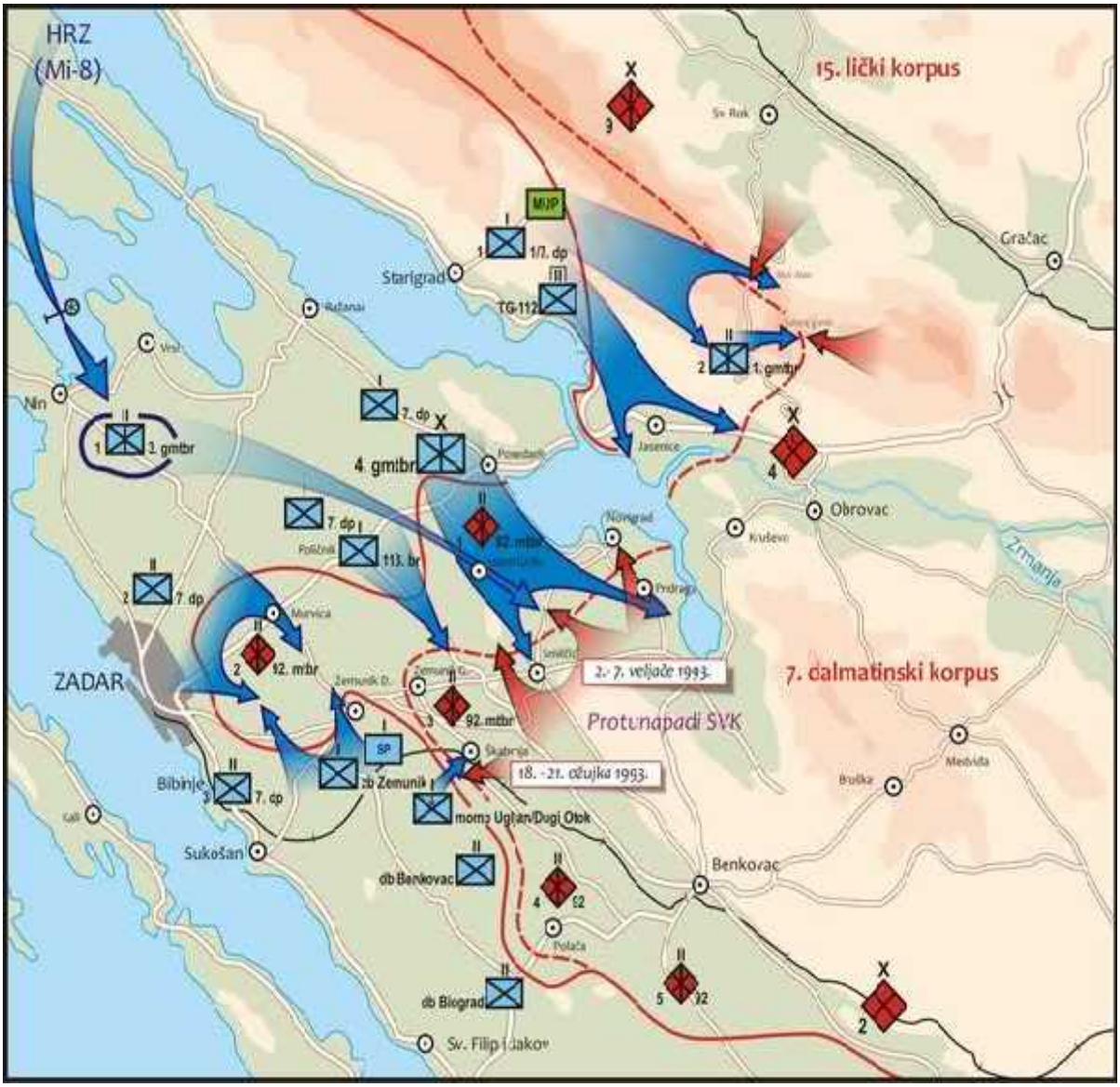

Izvor: http://narod.hr/hrvatska/21-studenog-1991-srusen-maslenicki (29.5.2016.)

Krajem 1992. i početkom 1993. godine (u siječnju) pripremala se vojno redarstvena operacija čiji je cilj bio:

- odbaciti pobunjeničke snage s područja Velebita i podvelebitskog dijela u smjeru Obrovca, te osloboditi Rovanjsku, Novsko ždrilo, Jasenice i važna uzvišenja na Velebitu,
- južno od Novigradskog mora odbaciti neprijatelja od Jadranske magistrale i osigurati njeno puštanje u promet,
- osloboditi zračnu luku Zadar (aerodrom u Zemuniku) i područje oko nje.

Slika 9: karta akcije Maslenica

Izvor: Google.com, http://i46.tinypic.com/1zld9j4.jpg (24.4.2016.)

Odluku o preuzimanju takve vojne operacije s takvim ciljem donijelo je hrvatsko državno vodstvo na čelu s Predsjednikom Republike Hrvatske dr. Franjom Tuđmanom. Operativno provođenje vojne operacije počelo je u Zadru, a povjereno je načelniku Glavnog stožeru Hrvatske vojske generalu Janku Bobetku, zapovjedniku 6. Operativne zone, onda brigadiru, Anti Gotovini. Osnova za planiranje operacije bile su postrojbe Hrvatske vojske i to: 112. brigada Zadar, 7. domobranska pukovnija Zadar, 4. gardijska brigada Split, 113. brigada Šibenik i specijalne postrojbe GSS HV, kao i postrojbe specijalne policije MUP-a RH. Planiranje operacije završeno je 20. siječnja 1993. godine, a sve postrojbe i sva zapovjedništva su već sljedeći dan, 21. siječnja 1993. godine, bile na svojim početnim

pozicijama za napad i spremni za akciju. U to vrijeme u Zadru je već bio načelnik glavnog stožera Janko Bobetko s djelom časnika iz GSS HV-a te brigadir Ante Gotovina, s djelom časnika iz zapovjedništva 6. OZ Split. Oni su preuzeli daljnje rukovođenje operacijom, koja je po odobrenju Janka Bobetka počela na dan 22. siječnja 1993. godine. Napadni dio trajao je o 22. do 26. siječnja 1993. godine, dakle samo pet dana. Za tih pet dana ostvareni su postavljeni ciljevi operacije, a postrojbe su ih izvršavale u napadu.

3.2. Temelji akcije Maslenica

Jedno od intrigantnih pitanja o ovoj operaciji je njezin naziv. U pripremnim zapovijedima i zapovijedima izdanim tijekom operacije ona se isključivo naziva „Gusar“. Ne postoji dokument koji u pripremi ili izvedbi ove operacije rabi naziv „Maslenica“. Naprotiv, postoji više zapovijedi, potpisanih od brigadira Ante Gotovine u kojima se operacija naziva „Zima '93.“. Ipak, vrlo brzo ova vojno-redarstvena operacija počinje se nazivati „Maslenica“ i do danas je taj naziv ostao važeći kako u dokumentima i raščlambama Hrvatske vojske, tako i u svim ostalim prigodama u kojima se spominje bitka za zadarsko zaleđe.

Napad su započele postrojbe raspoređene na težišnim smjerovima napada:

- Podgradina (Slivno) – Paljuv – Pridraga – Bruška;
- Rovanjska – Jasenice – Obrovac;
- Libinje – Bukva – Tulove grede – Bobija (snage MUP-a);
- Suhovare – Veljane.

Postrojbe u aktivnoj obrani prešle su u napad taktičkim smjerovima:

- Briševo – Murvica – Smoković;
- Stara karaula – Musapstan – Crno;
- Sv. Martin – Babin dub – Zrakoplovna baza Zemunik;
- Prkos – Škabrnja – Ražovljeva glava. [8]

[8] Izvor: Wikipedia: https://hr.wikipedia.org/wiki/Operacija_Maslenica (24.4.2016.)

Slika 10: „Akcija Maslenica“

Izvor: http://www.index.hr/images2/112posedarje.jpeg (29.5.2016.)

3.3. Utjecaj akcije Maslenica

Bitka za Ravne kotare i planinu Velebit posebna je po mnogočemu. Nakon akcije Maslenica uslijedile su još žešće borbe jer je neprijatelj pokrenuo veliki protunapad i situacija je još neko vrijeme bila prilično neizvjesna. Obje strane podnijele su velike žrtve, mnogo veće nego u napadajnom dijelu spomenute operacije Hrvatske vojske i MUP-a. Nema dvojbe da je, kad je riječ o Domovinskom ratu na tlu Republike Hrvatske, ovo bio sukob poseban po tome što su u njemu snage odmjerile najbolje postrojbe Hrvatskih oružanih snaga i suprotne strane.

Nakon provedbe operacije “Maslenica” postrojbe HV-a imale su vrlo zahtjevnu zadaću nadziranja i obrane dostignute crte dodira koja je svakodnevno izložena snažnim

neprijateljskim oružanim provokacijama i protunapadima kojima su pokušavali povratiti izgubljena područja. Poduzete su mjere uređenja otpornih točaka i ojačanja protuoklopnim sredstvima, zapriječavanja mješovitim minskim poljima i drugim zaprekama, izradi novih paljbenih položaja topništva, uspostavljanju promatračnica i njihovom uvezivanju u sustav zapovijedanja i izvješćivanja. Glavne aktivnosti neprijatelja bile su konsolidiranje vlastitih snaga i sprječavanje mogućeg daljnjeg djelovanja hrvatskih snaga. Neprijatelj je reorganizirao svoje snage, a nakon izvlačenja oklopnih i topničkih sredstava iz skladišta pod nadzorom snaga UNPROFORA planirao je prijeći u protunapad.[9]

Slika 11: Svakodnevni prizor s bojišta

Izvor: http://www.znet.hr/wp-content/uploads/akcija-maslenica-3-430x226.jpg (29.5.2016.)

S manjim izvidničko – diverzantskim skupinama te iznenadnim topničkim djelovanjima neprijatelj pokušava destabilizirati hrvatske snage u obrani nastojeći onemogućiti grupiranja i moguća napadna djelovanja. U znak odmazde zbog pretrpljenih poraza neprijateljske snage početkom veljače 1993. vrše silovite topničke napade po

[9] Izvor: http://domovinskirat.info/tag/operacija-maslenica/ (22.6.2016.)

postrojbama HV-a i naseljima u zadarskom zaleđu. Bezuspješno pokušavajući izvršiti protunapad 2. veljače prema Zadru su uputili željeznički vagon pun eksploziva u nakani razaranja grada koji je srećom eksplodirao pred tunelom u mjestu Debeljak. Pored aktivnosti na crti bojišnice, Hrvatska vojska u tom razdoblju provodi preustrojavanje postrojbi, izobrazbu pripadnika, te poseban značaj daje organiziranju samostalnih topničkih i protuoklopnih postrojbi. U svrhu organiziranja što jednostavnijeg sustava vođenja i zapovijedanja postrojbama HV-a ustrojavaju se Operativne grupe. U svega nekoliko dana Hrvatska vojska je u cijelosti uspješno izvršila planiranu zadaću razbivši dotad samouvjerene neprijateljske snage. Operacijom Maslenica potvrdila se i dokazala hrvatska spremnost, odlučnost i potrebit stupanj organiziranosti oružanih snaga za oslobođenje privremeno okupiranih područja vojničkim putem. Kroz slijedećih nekoliko mjeseci izgrađen je pontonski most na Novskom ždrilu koji je koncem srpnja 1993. pušten u promet, čime je ponovno kopneno povezana sjeverna i južna Hrvatska, a kojim se prometovalo do izgradnje novog Masleničkog mosta koji je završen 1997. godine. Operacija Maslenica je pobjedničkoj HV donijela niz i pripomogli u daljnjem jačanju, organizaciji, razvoju i uporabi postrojbi, što se očitovalo u kasnijim bitkama u kojima su oslobođena sva hrvatska područja. [10]

3.4. Greške u provođenju

U samoj akciji Maslenica nisu postojale neke kardinalne greške. Ako je i došlo do nekih grešaka to nije bilo zbog greške samih boraca, već zato što je sam tok akcije i zbivanja to prouzrokovao. Naime, sudionici same akcija Maslenica su bili primorani da naprave neke manje bitne greške. Najveće greške su proizlazile zbog nedovoljno dobre komunikacije s ostatkom vojske uslijed provođenja same operacije, i to zbog nedostatka dovoljno dobrih komunikacijskih alata koji su u ovom slučaju prijeko potrebni da bi se ovakva vrsta akcije izvela besprijekorno. Nažalost, govorimo o ratu i u njemu ništa nije besprijekorno. Nepotrebno previše života je ugašeno, za mnogo njih se i danas traga.

Mnogi su od zapovjednika bili ranjeni u borbama, poput legendarnog Andrije Matijaša Pauka koji je u akciji Maslenica izveo prvi koordinirani tenkovski napad HV-a. Pauk je, na žalost, poginuo zadnjeg ratnog dana, kod Mrkonjićgrada 1995. Kao i specijalac Damir

[10] Izvor: http://hcz-zu.hr/operacija-maslenica-vratila-je-hrvatskoj-ponos-i-samopouzdanje/ (22.6.2016.)

Tomljanović Gavran koji je poginuo godinu dana nakon Maslenice na položajima na Velebitu. U ratu se svaka greška plaćala životima vojnika.

Ove činjenice isto tako možemo potvrditi proučavajući dostupnu literaturu gdje u niti jednoj jedinici ne nalazimo spominjanje konkretnih grešaka, već nam preostaje jedino zaključiti glede ovoga da je akcija Maslenica bez obzira na uvjete i vrijeme u kojem se odvijala odrađena vrlo dobro.

Slika 12: Andrija Matijaš - Pauk

Izvor: http://forum.net.hr/cfs-filesystemfile.ashx/__key/CommunityServer.Components.ImageFileViewer/CommunityServer.Discussions.Components.Files.19/4657.her03.jpg_2D00_550x0.jpg (29.5.2016.)

4. PUTEVI AGRESORA

Akcija Maslenica dala nam je poticaj za daljnju borbu i probudila naš ponos i naše samopouzdanje. Hrvatska je morala pred vlastitim narodom i pred svijetom pokazati i dokazati kako se zna ponašati koja funkcionira i vojno i politički. Nikada više ne može biti kako je bilo. Uzvraćen je udarac nakon Zakona o manjinama, Zakona o aboliciji, nakon stotina poziva srpskom narodu na kriznim područjima da ne slijede teroriste i da se ne povode za ratnim zločinima, nakon stotina različitih mirovnih pokušaja i uzaludnog oslanjanja na UNPROFOR. Umjesto da se srpske oružane formacije mirovnim planom povuku iz Crnog, Murvice, Novigrada i drugih mjesta koji spadaju u tzv. ružičastu zonu, agresor pokušava uvjeriti svijet a je Hrvatska vojska agresor i da je napala Srpsku Republiku Krajinu. Iako su srpske laži nevjerojatne, ipak dio svjetske diplomacije zbog svojih interesa i svoje mlakosti nasjeda na takve neistine i osuđuje oslobađanje Hrvatske vojnim akcijama. Snage UN-a pri tom ne reagiraju i ne žele priznati kako su već davno sami trebali udaljiti naoružane srbe iz UNPA zona, ružičastih zona i uspostaviti redarstvenu službu u skladu s nacionalnim sastavom stanovništva. Umjesto neodlučnosti i kolebljivosti pripadnika UN-a, utvrđivanja rokova i dosljedne primjene odredbi, na terenu su se plave kacige ponašale kao da su došle iz svemira, kao šverceri i dostavljači namirnica koje su nedostajale srpskim odmetnicima. Da su plave kacige ispunjavale svoje obaveze, ne bi bila potrebna ni vojna akcija Hrvatske vojske već bi suverenitet Hrvatske bio uspostavljen u UNPA i ružičastim zonama. Hrvatska je dakako pokazala svijetu kako nema namjeru uskratiti bilo kakva prava srpskoj manjini u Hrvatskoj, nego da to pitanje želi riješiti bolje nego mnoge Europske zemlje. Između ostalog, usvojen je i Zakon o aboliciji kojim srbi u Hrvatskoj imaju prilike proći nekažnjeno za ovaj rat, koji su oni izazvali. Hrvatska je uporno i strpljivo dokazivala svijetu i UN-u svoje pravedne namjere. Doista je bila spremna Srbima dati maksimalnu autonomiju. Tražila je da srpski agresor ispuni dogovoreno i napusti utvrđene ružičaste zone i da prekine izolaciju južne Hrvatske. Duše razdraganih Hrvata ispunile su se zadovoljstvom i osmjehom jer je agresoru uzvraćen udarac, jer je potisnut sa hrvatske zemlje. Nisu samo prognanici dočekali trenutke radosti, već su svi građani Hrvatske ponosni svojim vojnicima. Zadovoljstvo je veće kada se zna da je riječ o oslobađanju Hrvatskih sela i Hrvatske zemlje od „srpskog korova“. Kao što smo već prije

naveli, od 22. siječanj do 25. siječnja 1993. godine akcijom Maslenica oslobođen je najveći dio zadarskog zaleđa. Jedna je o bitnih značaji ovoga „brzog rata“ čimbenik iznenađenja. Neprijatelj je zatečen silinom početnog udara HV-a u toj akciji, a to je mnogim neprijateljskim postrojbama ubilo svu volju za borbu i natjeralo ih u paničan bijeg.[11]

Slika 13: Neprijateljske snage

Izvor: http://croatia.org/crown/content_images/vukovar/heroji/1/vukovar_heroes_Vukovar-008.JPG (29.5.2016.)

[11] Derossi, Z. *Zadar u Domovinskom ratu*, Grafikart d.o.o., Zadar, 2004., p. 111.

Akcija Maslenica započela je u 3,30 snagama izvidničke satnije Hrvatske vojske, glavnim pravcem proboja iz Gajina s krajnjom svrhom a odsiječe Novigrad te a se protuoklopno osiguraju komunikacije Novigrad – Paljuv i Paljuv – Podgradina. Vod domobrana s izviđačima u 2 sata napreduje iz pravca Bašića i Jankuša i zaustavlja se u području Vreline zapadno od Kašića. Zadaća im je dati potporu izviđačima koji napadaju na pravcu Islam Latinski – Islam Grčki i osigurati potporu te brigade. Četnici su ispočetka u tom pravcu pružali slab otpor, ali je taj otpor izrazito pojačan već kod škole u Islamu, gdje su se uspjeli organizirati i iz kuća pružali vrlo jak otpor. Nakon 40 minuta otpor je slomljen i počelo je napredovanje prema Kašiću. Iz Kule Janković Stojana neprijatelj pruža otpor uz pomoć pješaštva i dva tenka. Nakon 20 minuta borbi otpor četnika slomljen je, neprijatelj se povlači, jedan tenk u pravcu Kašića i drugi u pratnji njihova pješaštva stao je ispred škole. Pogođen je tri puta, nakon čega se i on povukao prema Kašiću.

Nakon svog povlačenja neprijatelj je otvorio jaku topničku vatru po prostoru Islama s položaja između Režana i Lakića. Naše postrojbe razmještene su na području Suhovara. U 5 sati krenule su na Gradinu, Potpomognute jakom topničkom potporom, obuhvatom preko Žužića, Crnića i Nekića, izbile su u 10 sati u neposrednu blizinu srpskih snaga. Četnici su se jako utvrdili u bunkerima, a prilaze su osigurali s više minskih polja. Na bunkerima se satima vodila borba dok se nije potpuno ovladalo Gradinom. Nakon zauzimanja i osiguranja boka na Mirači, u tri pravca se krenulo prema Paljuvu. Na području Velebita Hrvatska vojska napreduje i postupno ovladava prostorom prema Maslenici i Jasenicama.

Prodorom prema Paljuvu i Novigradu ispunjava se zadaća akcije Maslenice, obuhvatno se udara na neprijatelja, da bi se uspaničenim četnicima odsjekla potpora iz pravca Benkovca i Knina. Ostavljen im je jedino koridor za bijeg i povlačenje. U 13,30 sati u uvali Ladina priključili su se akciji i jedan tenk i jedan transporter, koji su zauzeli položaje. Oko 15 sati priključile su se i 2 borbene grupe. Ojačana izvidnička satnija krenula je prema Novigradu i pokušala osloboditi grad s dvije strane, ali su četnici obučeni u plave uniforme žestoko branili puškostrojnicama i ručnim bacačima raketa. Jaku vatru četnici su otvarali i sa strane tvrđave poviše grada, a njihove snage djelovale su s poluotoka sjeveroistočno od grada. Oko 17 sati izvidnička satnija po zapovijedi se izvlači u pravcu Podgradine, uz more preko područja Nazareta. Neprijatelj je u večernjim satima u protuudaru izvršio dublji prodor pravcem: Smilčić – Biterom – Podgradina, pa je napad zaustavljen, a bojna se izvukla do Podgradine.

22. siječnja 1993. u 16,15 sati otočki bataljun Ugljan – Dugi otok primio je zapovijed za premještanje iz Ražanca u Sukošan i pripremu za djelovanje na području Zračne luke Zemunik. Do 18 sati otočki bataljun smješten je u školi u Sukošanu gdje se nastavilo s pripremama za djelovanje. U jutarnjim satima raspoređeni su na položaje Ploča, Dračevac, Sokin brig i Smrdelj, Sv. Martin i Gradinu. Iz Smrdelja i Gradine pružena je vatrena potpora napadu domobranske postrojbe na Smoković, a minobacačima su precizno tučeni četnički položaji u Crnom.

23. siječnja 1993. iz svih pravaca (osim istočne) četnike se počelo potiskivati, agresor se našao u kliještama. U 9,07 sati neprijatelj sa zrakoplovne baze Zemunik traži od Benkovca žurnu dostavu oružja. Hrvatska vojska oslobađa selo Buterini. U borbu se uvodi i vod domobrana, koji se upućuje u Buterine za ojačanje boka prema Islamu Grčkom, Kašiću i Smilčiću. Ali prodor do Buterina bio je prebrz, ljudi su bili previše opušteni, komunikacija Smilčić – Novigrad nije bila osigurana nakon pristizanja na tu crtu, nije bilo dovoljno protuoklopnih sredstava, i ljudstvo je iznenadio četnički kombinirani protunapad. Uskoro je pogođen jedan naš tenk na ulazu u Buterine, a ubrzo i drugi. U tijeku je i premještanje paljbenog položaja minobacača u Buterine ispod Budima, čime je postrojba ostala bez potpore. Pješaštvo se povuklo prema Podgradini. Zbog nove situacije, a i uz prijetnju da će dio naših snaga ispred Novigrada biti odsječen, minobacači su dobili zapovijed a se izvuku na Podgradinu. U večernjim satima vrši se zamjena postrojbe i uvode se pričuvni vojnici koji su bili stacionirani u Dračevcu Ninskom i sada nastavljaju borbu za Novigrad.

Na dijelu prema Kašiću započelo je čišćenje Režana, a kad je zauzet i drugi dio sela, četničko pješaštvo uz potporu tenkova pružilo je jači otpor, tako da je zaustavljeno napredovanje Hrvatske vojske glavnim pravcem, jer je neprijatelj bio u šumarku, a ispred njega bio je brisani prostor od oko 150 metara. Na cesti od Islama Grčkog prema Lakićima naša dva tenka vode borbu s neprijateljskim tenkovima i pješaštvom, a udaljenost između njenih i drugih ponekad je tek 50 metara. Postrojbe koje su napadale bočno, uspjele su u predvečernjim satima očistiti šumarak, a zauzeti položaj očuvali su i preko noći.

U Donjem Lapcu neprijatelj mobilizira oko 150 vojnika i upućuje ih u Medak. U razgovoru operatera s Ćelavca navode kako su imali dosta mrtvih tijekom jučerašnjeg dana. Benkovac zove Smoković kako bi izvijestio naše vojnike na tim položajima a ih ne napuštaju bez obzira na svu paniku i nered jer prema njima kreće 7 tenkova a što su tijekom jučerašnjeg dana stigli iz Knina u Benkovac. Ističu kako im stiži i Obrovčani koji će sa postojećim snagama izvršiti potiskivanje Hrvatske vojske. U izvještavanju se ističe da na civilnoj zračnoj

luci ima puno pripadnika Hrvatske vojske, oko 200 do 300. Neprijateljske postrojbe očekuju napad Hrvatske vojske iz pravca Suhovara, te im pukovnik Đilas, načelnik stožera korpusa Knin, zapovijeda da se to područje tuče haubicama. Na pravcu Podgradine na samom je ulazu u Novigrad.

Slika 14: Slika koja govori više od tisuću riječi

Izvor: http://dogodilose.com/wp-content/uploads/2015/02/Novigrad-1993.-1.-pb_renamed.jpg (29.5.2016.)

Otpor pružaju istaknute manje grupe četnika na području Leprine – Požar. Na drugom pravcu napada oslobođen Islam Grčki, što znači da su neprijateljske snage prilično odbačene s Jadranske magistrale. U napadu i zauzimanju neprijateljskog uporišta na Babindubu djelovala je HV najviše iz pravca Ilića briga, uz potporu minobacačke vatre. Istodobno su iz pravca Zemunika Donjeg djelovali na istočni dio zrakoplovne baze. „Nismo im dali oka otvoriti“ komentiraju borci Operativne grupe Zadar.

U 11,18 sati neprijatelj iz zrakoplovne baze obavješćuje svoje nadređene kako je na položajima opća panika te se ljudstvo ne može zaustaviti u naumu da napusti položaj. Navodi kako je moral slab i kako u napuštanju položaja prednjače Kninjani. Neprijateljsko topništvo priprema se na otvaranje vatre između civilne i vojne piste. U 12,28 s naših se položaja otkriva kako neprijateljsko topništvo u Smilčiću i zračnoj bazi Zemunik uzima elemente za otvaranje vatre po Zadru. U Benkovcu su na silu mobilizirali ljude, podijelili im automatske puške i lako topničko naoružanje, te ih uputili prema Pristegu.

24. siječnja 1991. na pravcu Kašića postrojbe HV-a povezane su s lijevim susjedom na području Režani – Mađorija. Četnici još uvijek pokušavaju organizirati obranu Lakića. Iznenađeni silinom udara, u 9,30 četnici su pobjegli i Lakići su oslobođeni. U 10,30 u udaru na Kašić, uz pratnju dva tenka, Hrvatska vojska je uspjela probiti četničku crtu kod crkve. Zaplijenjen je jedan neprijateljski tenk. Nakon jake topničke pripreme očišćen je i drugi dio Kašića i zauzeto je područje gdje se uredila obrana. U 14,30 na crtu Kašić – Lakići uvode nove crte obrane. Ljudstvo u Kašiću ima potporu 4 tenka, u Lakićima 3 tenka te bitnica minobacača. U borbu su uvedene nove satnije pobijeljene u borbene grupe radi nastavljanja borbenog djelovanja pravcem Smilčić – Radmanovići. Zauzeli su kotu Glavica, a u borbi je oštećen jedan neprijateljski tenk i jedan transporter. Na lijevom dijelu bojišta uvodi se još jedna satnija, opet podijeljena u borbene grupe radi nastavljanja borbenog djelovanja u pravcu Smilčić – Radmanovići. Zauzeli su kotu Glavica, a u borbama je uništen jedan neprijateljski tenk, jedan oklopni transporter je oštećen i naneseni su gubitci u ljudstvu.

Na magistralnom pravcu iza Zadra u 9,30 eliminirano je neprijateljsko uporište „Stara karaula“, na kojemu su bile neprijateljske snage jedne desetine, uglavnom za osiguranje komunikacije prema Murvici i Crnom. U toj privremenoj bazi koja je služila kao prikriveno uporište, privremeno su boravile diverzantsko-terorističke grupe koje su odatle poduzimale daljnja teroristička djelovanja. U 5 sati krenuli su sa Čubrijana prema Staroj Karauli, i kada su prikriveno prišli uporištu, opkolili su ga s tri strane. Primijenjen je školski oblik napada na objekte, te je nakon kraćeg borbenog djelovanja uporište zauzeto.

Slika 15: Zaustavljen tenk na Zadarskom Dračevcu

Izvor: http://www.057info.hr/images/vijesti/orginal/dracevac_1254748806.jpg (29.5.2016.)

Na izlazu iz Zadra na Ploči nema više ježeva na cesti, put je prema Zrakoplovnoj bazi otvoren, cesta mjestimično razrovana od granata i raketnih projektila, gotovo potpuno obrasla

travom. Bitno je da je prohodno. Na bivšoj vojarni JNA na Babindubu vijori se hrvatski barjak. Slobodno se može proći kroz Smrdelj, tvrdu točku obrane HV-a koju su srpski teroristi uporno napadali. Do 20 sati zauzeta je borbena crta Buterini – Islam Grčki. U Smilčiću neprijatelj je stotini ljudi iz Banije podijelio „zolje“. Pristiglo im je ojačanje postrojba Banijski bataljun, koju će rasporediti u područje Mandići – Pozderi radi borbe protiv oklopa HV-a. Doznaje se kako su UNPROFOR-u četnici ukrali četiri vozila na području Obrovca. Iz središta elektronskog djelovanja saznalo se kako u Benkovcu ima 5.000 izbjeglih i da su zapalili kuće Srbima koji su pobjegli u Srbiju. Navode kako je u Smokoviću poginulo 50 njihovih vojnika, a u Kašiću, Islamu i Crnom puno više. Polažu veliku nadu u šešeljevce i arkanovce, te navode kako će oni vratiti cijelo izgubljeno područje.

25. siječnja 1993. HV zaposjela je područje Stošijine glave radi osiguranja boka i pokušava prodrijeti iz Suhovara u Dračе. Borbene grupe na Novigradskom dijelu nastavljaju napredovati prema Peićima, groblju Sv. Martin, Narandžićima, Klapanima i to područje zauzimaju u poslijepodnevnim satima. Povezali su se s crtom Rt Ljubović – Klapani – Sv. Martin – Peići – Barabe – Glavica i ta se crta utvrđuje. HV oslobađa Smoković i Murvicu, Specijalne snage i MUP ulaze u uporište JNA, Zrakoplovnu bazu Zemunik. U ranim jutarnjim satima HV pokušava napasti Dračе upućujući je smjerom Suhovare – Kosa – Dračе i smjerom Stošijina glava – Dračе. Pješački vod je dostigao komunikaciju Gornji Zemunik – Dračе i tu zastao zbog neprijateljske minobacačke vatre. Vod vojne policije pokušao se ubaciti između Čardaka i Drača, ali zbog otvorenosti terena nije uspio. Tom je prilikom HV u Dračama oštetila tjedan neprijateljski tenk i zadržala dostignuti položaj Stošijina glava – Baštica – Suhovare – Ukalovići. Snage otočkog bataljuna na Gradini trpe jaku neprijateljsku topničku vatru pa u 17,50 dijelovi postrojbe odlaze s Gradine i zauzimaju položaje prema Senju, a dijelovi postrojbe ojačani protuoklopnom skupnom odlaze iz Prkosa i zauzimaju položaje u Škabrnji sa zadaćom da djeluju prema četničkom uporištu na Ražovljevoj glavici.

Tijekom jutra 26. siječnja 1993. osvojen je položaj na Ražovljevoj glavici i područje Ambara. Neprijateljski su napadi sve žešći, a naša topnička potpora zna i izostati. Četnici sređuju svoju obranu, gomilaju ljudstvo i sredstva u području Smilčića, Biljana Donjih, Debelog brda i nastoje se privući što bliže našem prednjem kraju. U neprijateljskim vezama uhvaćeno je kako je u borbu ubačeno 10 tenkova i 1000 „tigrova“, arkanovaca.

Srbočetničko bježanje nije mogao zaustaviti ni program „Srpskog radio Knina“ koji je pokušavao umiriti uspaničene „borce Krajine“ poručujući ima kako nema razloga za paniku i strah, jer je sve po kontrolom, i kako srpska vojska odbija sve napade ustaških nemani.

Postrojbe HV-a uz koordiniranu topničku pripremu krenule su u nezadrživi proboj iz pravca Starigrada prema Rovanjskoj i dalje prema Jasenicama sa sjeverne strane staroga Masleničkog mosta. Srbočetnici su otkrili pravu istinu o panici i strahu u „lažnoj državi“. Tijekom 22. siječnja kninska radiopostaja odašiljala je ratne pokliče, a već 23. siječnja sve se svelo na prijetnje vojnim obveznicima koji nisu stizali na mobilizacijska zborišta. Tada je počelo i zapomaganje u stilu „majko Srbijo, gdje si, pomagaj!“ U pomoć su pozivali i invalide rata 1991., Dražu Mihajlovića, četničkog popa Đujića, Srbiju, Crnu Goru.

24. siječnja 1993. kad je Hrvatska garda oslobodila Zrakoplovnu bazu Zemunik i Smoković, javio se i kninski „šerif“ Mile Martić pokušavajući smanjiti paniku: „Apeliram na svijesti i savjest srpskog naroda Krajine da više ne podliježe ustaškoj propagandi jer se ne smije ponoviti jučerašnja situacija kad nam je iz Krajine pobjeglo 10.000 ljudi.“ Moglo se čuti i kako se oglašava „opšta opasnost u Kninu“. Javljaju kako „Republiku Srpsku Krajinu“ napada ustaška vojska s 15 pješačkih brigada, jednim tenkovskim divizijunom, dvije ratne topovnjače, ratnim zrakoplovstvom. Beogradski radio spretno je složio i vijest iz Krajine kako se borbe vode na samom prilazu Kninu.

Neposredno nakon oslobađajuće hrvatske akcije agresor putem „srpskog radio Knina“ širi najavu o „povratku svakog delića svete srpske zemlje“. Svoje emisije započinju viješću o navodnoj panici Zadrana koji bježe u Italiju. Prema beogradskim izvorima iz Srbije je 27. siječnja u Knin stiglo 1.600 dragovoljaca koje prevodi kapetan Dragan. Ojačavaju se oklopnim postrojbama Jugoarmije iz Bečaja. Postrojbu raspoređuju na šire područje Biljana. Osnovni im je cilj izvršiti blokadu na pravcu Smilčić – Kašić – Islam Latinski, spriječiti čvrstu blokadu HV-a, vratiti izgubljene položaje, svim sredstvima sačuvati zrakoplovnu bazu Zemunik, očuvati komunikacijske i cestovne pravce. Nakon što izbiju na područje Islama Latinskog, izvršit će udar na pravcu Paljuv – Podgraina uz pomoć pješadijske Lapačke brigade koja izvodi napad na pravcu Obrovac – Marune – Jasenice – Rovanjska.

U cilju realizacije odluke napada agresor ojačava brigadu Benkovac s pričuvnim postrojbama Srpske vojske. Iz Srbije je pristiglo 4.300 srpskih dobrovoljaca i to razne formacije tipa Beli orlovi, Šešeljevci, Arkanovici, Vukovi s Vučjaka, četnici Jove Ostojića i dr., koji su raspoređeni na području Karina radi napada prema Novigradu. Napadaju položaje HV-a dalekometnim topovima, orkanima, nastojeći u prvom dijelu presjeći komunikaciju Smilčić – Novigrad, ovladati Novigradom, kako bi se doveli u pitanje rezultati akcije Maslenica. Srbočetničke snage započele su opsežan topničko-tenkovsko-pješački napad na Suhovare, napadajući položaje Hv-a u Kašiću. Neprijatelj napada pedantno, ali nije očekivao

otpor, upornu obranu HV-a. U dva sata neprekidnih borbi razbijene su neprijateljske četničke formacije. Imaju goleme gubitke. Orkanima tuku šire područje Zemunika Donje, a osobito Jasenicu, Maslenicu i Rovanjsku. Na udaru su sva mjesta koja su oslobođena akcijom Maslenica.

Zapovjednik satnije Specijalne postrojbe Glavnog stožera izlaže situaciju na koju je naišao riječima: „Na području Senja imamo razmješteno naoružanje dva minobacača i BST. Zadaća im je djelovati po neprijateljskim položajima na području Goleša. Međutim, nikako ne daju podršku pješaštvu u napadu, ne pucaju, nikako ne otvaraju vatru. Cijelo vrijeme im je obrazloženje kako nema dometa. Već d-6 dana muljaju kako ne mogu pucati, nema dometa. Doznali smo kako je zapovjednik te skupine srpske nacionalnosti. Došli smo tamo, natjerali ih na otvaranje vatre i svi koji su bili tamo, vidjeli su kako ipak ima dometa. Na kraju je sam opsluživao sva tri oružja i djelovao. Nije problem samo u njemu takvom već i onima koji su ga stavili na takve odgovorne zadaće. Na žalost nije to pojedinačan slučaj.“

Sukobi u agresorovim redovima sve su učestaliji. Vojni porazi uzrokovali su rasulo u njihovim redovima. Sve im je veća nesnošljivost, pogotovo između domaćih i pridošlih četnika, između Arkanovih četnika, milicije brigade, martićevaca... Arkan prijeti svima. Svoj bijes četničke vojvode iskaljuju i prema zapovjedništvu UNPROFOR-a čije časnike drži u Benkovcu u potpunoj blokadi. Demonstriraju sve načine zločina.

Slika 16: Obostrani raspored snaga prije akcije Maslenica

Izvor: Google.com, http://hcz-zu.hr/wp-content/uploads/2012/04/Operacija_Maslenica2.jpg (24.4.2016.)

5. RATNA KOMUNIKACIJA

Kao što možemo pretpostaviti u ratu je komunikacija bila otežana kako u Hrvatskoj među sudionicima borbi, tako i općenito sama komunikacija Republike Hrvatske s ostalim državama. Situacija je bila otežana tim više jer su mediji bili sprječavani u tim sukobima, što zbog nedostatka materijala prostora i ostalih bitnih stavki za prenošenje informacija i komunikaciju s ostatkom svijeta. Kao otegotnu okolnost moramo uzeti u obzir i česti nestanak električne energije koja je glavni pokretač za odvijanje komunikacije. No bez obzira na okolnosti u kojima se našla naša domovina, ipak se ta komunikacija održavala, kako međusobno tako i sa stranim medijima, jer su se novinari trudili prenositi pravovremeno informacije s terena. Kao i svaku komunikaciju tako i ratnu komunikaciju možemo podijeliti na strategijsku, taktičku i konsolidacijsku. Strategijska komunikacija ima za cilj stvaranje općih psiholoških pretpostavki za ostvarivanje postavljenih ciljeva, dok se taktička komunikacija primjenjuje i prije i usporedno s borbenim operacijama, a cilj joj je narušiti borbeni moral neprijatelja i poticati predaju, te na taj način olakšati postizanje vojnih ciljeva uz smanjenje vlastitih žrtava. Konsolidacijska komunikacija je usmjerena na civilno stanovništvo, prvenstveno na području koje je osvojeno, odnosno u kojem je neprijatelj imao znatnu podršku. Cilj takvog komunikacijskog djelovanja je da se objasni pravednost vlastite borbe i da se zadobije podrška onih koji su ranije davali podršku neprijatelju.

Uoči Domovinskog rata propaganda često se služila lažnim tvrdnjama kako bi potakla mržnju Srba prema Hrvatima, što je opet proizvodilo i suprotan učinak, a što je opet odgovaralo ratnim huškačima na cijelom prostoru. Neke od tih lažnih tvrdnji bile su kako „Hrvati obnavljaju ustašku državu“ i planiraju „novi genocid nad Srbima…“ da bi podigli oružanu pobunu radi spašavanja života. Spominjali su i ugroženost od Tuđmanove Hrvatske koja je nastavak NDH i ustaške politike. Propaganda u medijima u Srbiji iznosi i optužbe kako su Hrvati uvijek u prošlosti bili „genocidan narod“ i prikazuje Republiku Hrvatsku kao „kontinuitet i proizvod militantnoga katolicizma“. U sklopu takvoga prikazivanja Hrvata kao „genocidnog naroda“ tretira se sadašnja Hrvatska kao „ustaška, rasistička i fašistička tvorevina“. Osim prema Hrvatima, velikosrpska propaganda bila je usmjerena i prema Albancima. Iznesene su tvrdnje kako Albanci vrše genocid nad Srbima na Kosovu, uz naglašavanje izvršenja masovnih silovanja na Kosovu od strane Albanaca. Također, jedna od tvrdnji takve propagande je kako je raspad SFRJ – a i ratove nametnuo Zapad, odnosno kako postoji američko-zapadno europska zavjera protiv srpskog naroda.

Zahvaljujući tome što su i ne-Srbi kao stanovnici susjednih država bili izloženi srpskoj propagandi, ta propaganda je kod njih izazivala reakciju širenja straha i mržnje prema Srbima, pa je upravo – što je totalni društveni apsurd ali i zakonitost političke i ratne propagande - srpska ratna propaganda rabljena kao jedno od sredstava za razvijanje i poticanje hrvatske, bošnjačke te albanske ratne propagande, U tome se kao jedan od primjera ističe TV emisija Slikom na sliku HRT-a u kojoj je upravo propagandni materijal Radiotelevizije Srbije bio popularan kao dio sadržaja. Nažalost, ratna propaganda „na svim stranama“ u svojim je medijskim oblicima poprimala destruktivne i huškačke razmjere, gdje su vjerodostojno i istinito informiranje – a posebno činjenice – bile „pogurnute“ u stranu. Mediji su time, bez obzira na boju, davali veliki doprinos općoj ratnoj psihozi u kojoj su najvažniji postali ratni ciljevi, bez obzira o kojoj se strani radilo.[12]

Slika 17: Ratni reporter

Izvor: Braniteljski portal, http://arhiv.braniteljski-portal.hr/files/pimage/ratni-reporteri.jpeg (1.5.2016.)

[12] Vertovsek N., Andrić M.: *Masmedijski trenuci istine od pol komunikacije i pol marketinga o ratne propagande* file:///C:/Users/mtk/Downloads/N_Vertovsek_i_M_Andric_Masmedijski_trenuci_istine_od_pol_komunikacije_i_pol_marketinga_do_ratne_propagande.pdf (1.5.2016.)

Međunarodni savez novinara (IFJ) izdao je 1990. godine Priručnik za ratne izvjestitelje, u kojem donose neke smjernice i gdje između ostalog stoji:

- Nijedna reportaža nije vrjednija od vlastita života
- Da se udalje, ako im se izravno prijeti
- Izbjegavaju pristranost - oni su profesionalci, a ne sudionici
- Bilješke ne prave na javnim mjestima, gdje ih svatko može vidjeti
- Nikada ne izvlače bilježnicu ili mikrofon bez dozvole
- Ne prikazuju preveliki interes za vojnu opremu
- Ne skiciraju mape vojnih ustanova ili pozicija, već pamte detalje
- Reportaže iz udaljenih mjesta, predstavljaju dodatni rizik
- Ne čine neodgovorne poteze i izbjegavaju slabo provjerene informacije
- Da se u ratnoj zoni nikad ne vezuju pojasom
- Da je podmetanje eksplozivne naprave lakše otkriti ako je auto prljavo
- Uvijek nose dokumente za identifikaciju i međunarodnu novinarsku iskaznicu
- Nikad ne odijevaju odjeću maslinastozelene boje ili bilo što čime sliče vojniku
- Nikad ne nose pištolj ili drugo oružje
- Ne nose stvari koje ih mogu optužiti za špijunažu (npr. dalekozor) [13]

Iz svega navedenog možemo zaključiti da je ratna komunikacija neizbježan dio procesa tj. vođenje bitaka jer bez ikakve komunikacije je nemoguće izvesti čak bilo koju borbu tokom ratnih godina. Kako je komunikacija neizostavni dio rata tako je i često izvor raznih pod sukoba koji se zbog komunikacijskih grešaka mogu dogoditi. Isto tako bitno je da svaka komunikacija pa tako i ratna slijedi svoja glavna načela, a jedno od glavnih načela svake komunikacije je jasnoća i pravovremenost. Bez tih glavnih načela komunikacija gubi svoju osnovnu svrhu, a to je prenošenje informacija od čovjeka do čovjeka.

[13] Izvor: Wikipedia, https://hr.wikipedia.org/wiki/Ratno_novinarstvo (1.5.2016.)

Slika 18: "Operacija Maslenica – prekretnica u Domovinskom ratu"

2 ZADARSKI LIST

DOGAĐAJI

U vojno redarstvenoj akciji "Maslenica" je uključeno trinaest sela u zaleđu Novigrada, zrakoplovna baza Zemunik, prostor oko Zračne luke Zadar i luka Perušić kod Sinja. Oklopljena je i stalna neprijateljeva prijetnja presijecanja Hrvatskog Zagorja i prometnice izlaska juga Hrvatske

Vlasi u jeku ofenzive u Podgorju

U SUBOTU JE POČELO OBILJEŽAVANJE 15. OBLJETNICE VOJNO-REDARSTVENE AKCIJE "MASLENICA"

Operacija Maslenica - prekretnica u Domovinskom ratu

Ulice oslobođenih Benkovca i Obrovca prepune ljudi

Ulice oslobođenih gradova dijelom su prazne jer mještani još nisu došli u Zadar i Zadarsku Novu

Ulice oslobođenih Benkovca i Obrovca prepune ljudi

Ulice oslobođenih gradova dijelom su prazne jer mještani još nisu došli u Zadar i Zadarsku Novu

Izvor: Izradio autor rada (8.6.2016.)

6. MEDIJSKO OGLAŠAVANJE

Kao što smo istaknuli, mediji su bitni u procesu svakodnevnog života. Medijsko oglašavanje je uvijek bilo glavni element svega što se događa u samom društvu, pa je tako bilo i u Domovinskom ratu. Mnogi strani mediji su pratili dešavanja na bojištima u hrvatskoj pogotovo u vrijeme početka same akcije Maslenica. Neke od komentara u medijima ćemo ukratko iznijeti.

Svjetski mediji različito su reagirali na pokretanje i tijek hrvatske akcije. Ta je reakcija uglavnom bila na tragu njihova ranijeg odnosa prema ratu na području bivše Jugoslavije. Reakcije bi se mogle razvrstati na one koje su pokazivale razumijevanje prema hrvatskoj akciji, one koje su je osuđivale te one koje su tražile neki odmjereni odnos ili nudile alternativna objašnjenja.

Njemački Die Welt objavio je tekst u kojemu pokazuje razumijevanje za hrvatsku akciju. U tekstu stoji da bi UN trebao provesti Vanceov plan ako ga shvaća ozbiljno, a ako to nije u stanju, ne smije zamjerati Hrvatima što to čine sami. Na stotine tisuća hrvatskih izbjeglica čeka povratak, na stotine je tisuća ljudi u Dalmaciji kopnenim putem odsječeno od Hrvatske i Europe. Budući da UN ne čini ništa da bi to stanje popravio, komentator lista ne vidi zašto bi Hrvati to trpjeli.

U Francuskoj je sličan stav zastupao katolički La Croix. Njegov komentator protivi se upotrebi sile, ali zaključuje da se Hrvatska, s obzirom na ponašanje Srba i neučinkovitost UNPROFOR-a, nalazi u poziciji da bude shvaćena.

Bečki Neue Kronen Zeitung bez rezervi je ustvrdio da je hrvatska akcija normalna posljedica činjenice da mirovne snage nisu ispunile svoj zadatak.

Kritičnost prema hrvatskoj akciji najčešće se objašnjavala zabrinutošću za mirovni proces koji se trebao odvijati kroz Ženevsku konferenciju.

Tako je npr. madridski El Pais pisao da obnove borbi između Srba i Hrvata definitivno miniraju mirovni proces. Hrvatska ofenziva, smatra komentator lista, nije samo napad na Srbe u Krajini, nego je i napad na sporazum koji je za to područje uspostavio UN. Ako Hrvati nastave tim putem, doći će do općeg rata i bit će minirana svaka mogućnost da međunarodna zajednica na tim prostorima zaustavi rat i eventualno postigne mir.

Austrijska državna televizija (ORF) ocjenjivala je da su Tuđmanov izbor trenutka, motivacija i ciljevi teško razumljivi. Prvo je bio oštar prema Muslimanima u Bosni, a sada napada srpsku enklavu unatoč nazočnosti jedinica UN-a. Milošević je prozvan krvnikom s

Balkana, međutim ni najnoviji Tuđmanovi netransparentni manevri ne mogu izazvati međunarodnu simpatiju za inače pravednu stvar Hrvata.

Austrijski dnevni list Der Standard smatrao je da je hrvatska akcija pogrešan signal Srbima da se oružjem mogu uspostaviti granice. U kritici hrvatske akcije prednjačile su ruske novine "Izvestija i Pravda" koje su zagovarale strogu osudu hrvatske akcije i uvođenje sankcija.

Slika 19: Izvještavanje o napadima „neprijateljskog HV-a“

НИ ДАНАС ХОС НИЈЕ ПОШТОВАО ПОНУЂЕНИ ПРЕКИД ВАТРЕ

СУКОБ ЈАРАНА

Из Нашица, Пољанчца, Шипана хрватској снази и данас крећуле у напад артиљеријом и тенковима. Из Дубровника напад снајперима

ЧЕТВОРИЦА РАЊЕНА

БАЊАЛУКА

РОК ЗА ВРАЋАЊЕ ОРУЖЈА

Izvor: Izradio autor rada (29.5.2016.)

Među medijskim kritičarima hrvatske akcije mogu se uočiti dva glavna pravca razmišljanja: onaj koji “hrvatsku stvar” inače smatra pravednom, kao ORF, i onaj koji se drži

“izbalansiranog” odnosa prema zaraćenim stranama, kao "Izvestija i Pravda". I u jednom i u drugom pristupu možemo primijetiti primarnu brigu za vlastite interese. Austrijski mediji podržavaju hrvatske želje za uspostavom suvereniteta, ali kritiziraju pribjegavanje sili, očito se plašeći eskalacije rata u susjedstvu i izbjegličkih valova. Talijanski Avvenire objektivnije je zaključio kako su upravo UN i međunarodna zajednica Hrvatima pokazali da se pribjegavanje sili itekako isplati. Kako je hrvatska akcija početkom 1993. pogrešan signal Srbima da se sila isplati ako niz događaja 1991. i 1992. to već nije bio.

Takvi komentari zasnivali su se na nekritičnom promatranju uloge međunarodne zajednice u ratovima u bivšoj Jugoslaviji koja se doživljavala kao nužno humanitarna i pravedna. Vojnom silom itekako se moglo postići mnogo toga, što je pokazao dotadašnji tijek rata u Hrvatskoj i BiH, gdje se najjači u sukobu mogao dovesti u poziciju da pregovara o tuđem i da se posrednici trude pronaći rješenje koje će on prihvatiti. Pregovori u Ženevi i Vance-Owenov plan, kao što se pokazalo poslije, u konačnici nisu propali zbog hrvatske akcije, nego zbog cjelokupnog pristupa Međunarodne konferencije koja je jednako tretirala sve zaraćene strane i nije uključivala učinkovitu sankciju za opstrukciju pregovora. Alternativno objašnjenje hrvatske akcije sastojalo se u konstrukciji o dogovoru predsjednika Tuđmana i Miloševića prema kojoj je Maslenica samo dio odnosno epizoda u dogovorenom ratu koji vode dva nacionalistička autokrata. Zagrebački dopisnik britanske televizijske postaje Sky tvrdio je kako je vrlo moguće da su se Tuđman i Milošević dogovorili. Radi se o dogovoru o podjeli BiH, a predaja dijela teritorija u zaleđu Zadra dio je tajne nagodbe. Srbima Maslenica strateški i nije toliko važna, dok je Hrvatima važna otprilike kao Srbima koridor u Bosanskoj Posavini. Milošević sigurno ne bi tolerirao hrvatske napade da u tome nema računa, već je prepuštanjem Maslenice Hrvatima vratio dug za prepuštanje Posavine 1992. ili neke nove eventualne koncesije u BiH. Tomu u prilog ide činjenica da Milošević nije spominjao Maslenicu i ponašao se kao da se hrvatska akcija nije ni dogodila, a Tuđman je prije akcije od Vancea dobio jamstva da Beograd nema ništa protiv gradnje mosta. Takvu konstrukciju podržavao je i ugledni The Economist.

Osim britanskih medija spekulacijama o dogovorima i razmjenama teritorija bili su skloni i talijanski mediji (Slobodna Dalmacija, 17. I. 1993.). Međutim problematično je u takvu tumačenju što ne postoje jasniji dokazi o dogovoru i što su precijenjene Miloševićeve vojne mogućnosti. Ako su one zaista takve, zašto se onda dogovarao s Tuđmanom o Posavini. Alternativno objašnjenje također je bilo na tragu interesa posrednika – dogovor

nacionalističkih autokrata olakšavao je poziciju međunarodne zajednice i skidao odgovornost s nje zbog neuspješnih nastupa.

Kad sve skupa zbrojimo i oduzmemo u svakom slučaju dolazimo do činjenice koja govori nam se nameće, a to je da su se dosta problema koji su proizašli iz rata mogli riješiti putem medija, upravo zbog toga što se o tome priča, jer mediji su spona između približavanja problema ljudima i samog nalaska rješenja problema. Tako je to u većini slučajeva kad se tiče ratne tematike.

6.1. Zadarski list

Zadarski list je prva i jedina dnevna novina u Zadru. List je najprije pokrenut kao tjednik početkom studenoga 1994. godine da bi nakon četiri godine, 21. prosinca 1998., prerastao u dnevnik. Utemeljitelj, prvi glavni urednik i tvorac projekta tjednika i dnevnika je Nedjeljko Jusup. Od 2003. godine glavni je urednik Luka Perić, a kraće vrijeme uređivao ga je i Edvard Šprljan. Zadarski list pokriva područje zadarske regije, a donosi i vijesti iz zemlje i svijeta. [14]

Slika 20: Promocija prvog broja Zadarskog lista

Izvor: Zadarski list, http://www.zadarskilist.hr/clanci/02112009/petnaest-godina-zivota-s-ljudima-zadra-i-zadarske-regije (1.5.2016)

[14] Izvor: Zadarski list, http://www.zadarskilist.hr/clanci/02112009/petnaest-godina-zivota-s-ljudima-zadra-i-zadarske-regije (22.6.2016.)

„Kao zaštitni znak uzet je galeb, ptica koja glasno kliče, dobra vida, koja simbolizira slobodu, samostalnost, neovisnost. Zamišljeno je da bijeli galeb iznad žutog velikog slova Z, na crnoj podlozi, leti svake srijede na 32 stranice. To se i dogodilo s neznatnim izmjenama. U Zadru je u četvrtak 3. studenoga 1994. počeo izlaziti neovisni tjednik Zadarski list“ [15]

Slika 21: Naslovnica prvog broja Zadarskog lista

Izvor: Antena Zadar, http://www.antenazadar.hr/wp-content/uploads/2012/11/Zadarski-list-prvi-broj.jpg?fde0b6 (1.5.2016.)

[15] Izvor: Zadarski list, http://www.zadarskilist.hr/clanci/02112009/petnaest-godina-zivota-s-ljudima-zadra-i-zadarske-regije (1.5.2016.)

Zadarski list je i danas najaktualnija dnevna novina na zadarskom području. Iako je nedavno promijenio glavnog urednika i dalje se drži standardne novinarske politike te na kvalitetan način objavljuje i donosi svježe i točne vijesti. Neke od njegovih najbitnijih rubrika su: vijesti iz Županije, vijesti iz gospodarstva, te sporta i aktualna događanja na zadarskom području. Uz njega se objavljuju i ovi prilozi: Eko 023, panorama, burza, automobili...

Aktualni glavni urednik je Luka Perić.

6.2. Karakteristika oglašavanja kroz 20 godina

Za potrebe ovog istraživačkog dijela potrebno je bilo istražiti koliko se pažnje posvetilo akciji Maslenica svakih pet godina od početka iste. Istraženi su članci iz Zadarskog lista, tj. njegove prethodnice Narodnog lista i to siječanj 1993., 1998., 2003., 2008. i 2013. godine. Statistika podataka izrađena je pomoću programa Google Documents u kojem su izrađeni i grafovi. Pronađeno je 22 članka koji su potom obrađeni u tri kategorije: razvrstani su po temi članka, po periodu kada je napisan i na kraju treća kategorija mi je ton članka, jer sam nekako smatrao da su te tri kategorije najbolje za opis ovih članaka. Ti članci su izlazili:

1993. godine:

- broj 7946 od 30. siječnja – 1. do 8. str.;
- broj 7947 od 5. veljače – 1., 10., 11. i 14. str.;
- broj 7948 od 13. veljače 1993. – 5. str.;
- broj 7994, Nova godina 1994. – 4. do 5. str.

Zaključak: nakon obrađenih članaka možemo zaključiti da se i nije nešto pisalo o samoj akciji Maslenica, osim neposredno sljedeći dan, jer su očito izbori bili popularniji. Više se pisalo tijekom godine. Potencijalni uzrok ovom iznenađujućem podatku može se iščitati iz činjenice da se izbori izravno vežu uz konstituiranje lokalne vlasti neovisne Republike Hrvatske, dok je sam ishod ratovanja još uvijek nije bio u potpunosti izvjestan. Moguće je da se davanjem primata izbornima zapravo bodrio moral građana, dajući sliku uređene samostalne države koja samo još treba profunkcionirati na lokalnoj razini. Ono što se javlja kao još vjerojatniji slučaj jest oprez kako se agresorima ne bi otkrilo previše detalja o Akciji koja je još uvijek bila u tijeku, budući da bi neprijateljske snage svaku informaciju iskoristiti na ratištu i okrenuti bitku u svoju korist.

1998. godine:

- NITI JEDAN ČLANAK O AKCIJI MASLENICA!

Zaključak: Izrazito je čudno da baš niti jedan članak nije napisan o akciji koja je bila prekretnica u Domovinskom ratu, pa čak niti na dan obljetnice, tim više što se obilježavala okrugla, peta obljetnica. Mogući uzroci ovakvog nalaza višestruki su – od potencijalnog potiskivanja kolektivne svijesti o traumatičnim ratnim zbivanjima pa do politike u kojoj možda još uvijek nije bila razvijena važnost obilježavanja događaja od nacionalnog značaja. U svakom slučaju, ovaj interesantan podatak svakako bi se mogao naći u fokusu nekog budućeg istraživanja.

2003. godine:

- broj 1449 od 18. i 19. siječnja (dvobroj) – 2. str.;
- broj 1452 od 22. siječnja – 2. i 7. str.;
- broj 1453 od 23. siječnja – 2. str.

Zaključak: Dosta se pisalo o akciji, članci su bili bogatiji tekstom i slikama, al ako uzmemo u obzir da je bila jubilarna deseta obljetnica akcije onda to i nije čudno. Razdoblje je to u kojem je protok vremena zacijelio dio ratnih rana, a sasvim je moguće da ratne akcije u javnoj svijesti postaju uporišta očuvanja nacionalnog ponosa.

2008. godine:

- broj 2961 od 21. siječnja – 2. str.;
- broj 2962 o 22. siječnja – 2. str.

Zaključak: Radi se o samo dva članka, manjeg teksta i nedovoljno reprezentativna s obzirom na tematiku. Je li tada aktualna ekonomska kriza i borba za golu egzistenciju stavila interes javnosti za sjećanje akciju prekretnicu Domovinskog rata u drugi plan ili je u pitanju nešto drugo, moglo bi otkriti neko naredno istraživanje.

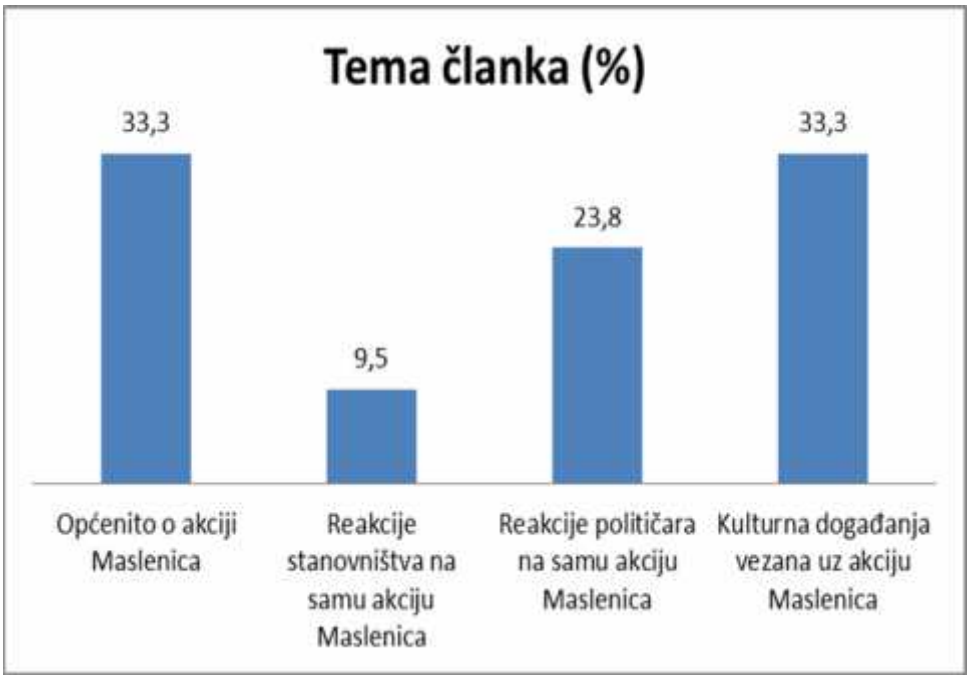
2013. godine:

- broj 4467 od 21. siječnja – 2., 3., i 4. str.;
- broj 4469 od 23. siječnja – 2. i 3. str.;
- broj 4470 o 24. siječnja – 2. str.

Zaključak: Dvadeset godina je prošlo, članci su dosta dugi i hvalospjevni s obzirom na protek godina i činjenicu da je sve to važan dio naše povijesti. U člancima se posebno osjeti

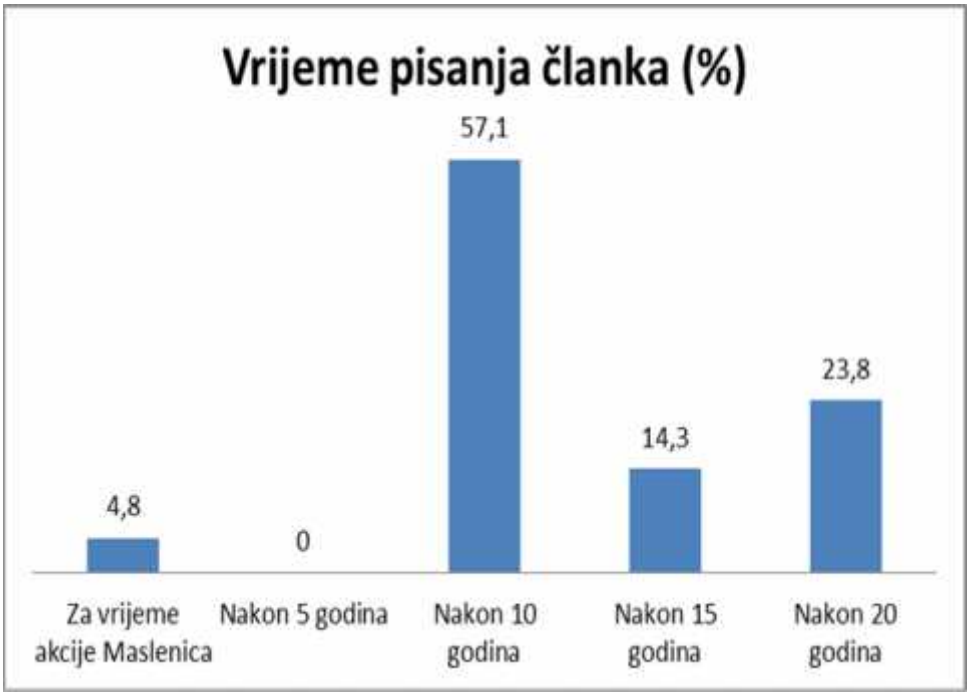
emocionalan naboj. Kao što je ranije navedeno, u posljeratnim vremenima sasvim se moguće javlja potreba za očuvanjem kolektivnog sjećanja na akcije branitelja.

Graf 1: Tematika članaka od 1993. do 2013. godine

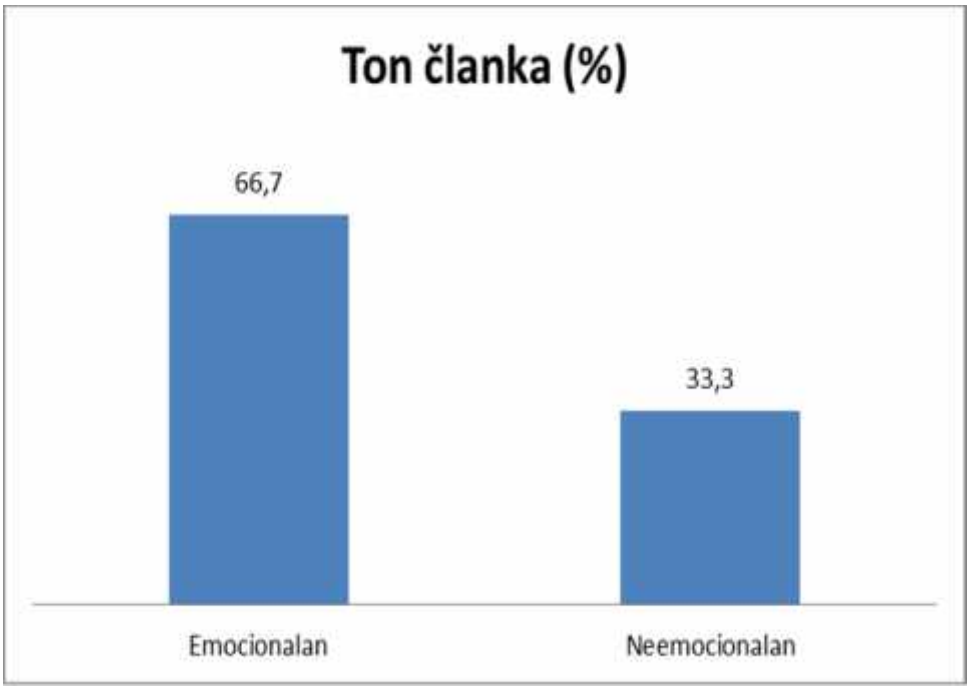
Izvor: Izradio autor rada

Graf 2: Razina objavljenih članaka u razmaku od po pet godina

Izvor: Izradio autor rada

Graf 3: Prisutnost emocija u člancima

Izvor: Izradio autor rada

7. ISTRAŽIVAČKO PITANJE

U svrhu izrade ovog rada istraživačko pitanje koje smo postavili je sljedeće: Na koji se način u Zadarskom listu pristupalo Akciji Maslenica i kako se ista predstavljala u vremenskom odmaku od pet godina. Pomoću ovog pitanja pokušat ćemo uvidjeti razliku u izvještavanju o samoj Akciji Maslenica koja je zapravo središnja tema cjelokupnog ovog rada. Ovo istraživačko pitanje je postavljeno jer se činilo da je ono najprikladnije za saznanje medijskog funkcioniranja u to ratno vrijeme te kao takvo će pomoći da sigurno uz odgovor dođemo i do razloga zašto nam je ovo istraživanje ponudilo baš takve rezultate do kojih smo došli. Isto tako iz ovog pitanja možemo uvidjeti kompleksnost same Akcije Maslenica te na koji način su se informacije o Akciji prenosile do naroda. Radeći na ovom istraživačkom pitanju pokušali smo ukazati koliko je Akcija Maslenica bila bitna za medije koji su tada imali zadatak o izvještavanju o najbitnijim događajima unutar društva i države, pa smo tako došli do sljedećih konstatacija:

- sama Akcija Maslenica tokom provođenja nije ni približno bila važna tema u tiskanim medijima s obzirom da će se u budućnosti vidjeti da je to jedna od važnijih, ako ne i najvažnija Akcija u Domovinskom ratu;
- informacije o Akciji u tiskanim medijima su izlazile u jako malim količinama, šturo, nedorečeno, a i kako sada znamo i netočno;
- zanimljivo je istaknuti da smo istražujući članke o Akciji Maslenica na njenu petu godinu obilježavanja nije nađen niti jedan objavljeni članak na tu temu što je zapravo činjenica koja nas je najviše iznenadila u ovom procesu istraživanja;
- u istraživanju kasnijih obljetnica ne možemo naći dovoljno velik broj članaka i samim time dolazimo do zaključka da su u periodu obilježavanja ove vrlo bitne akcije bile važnije stvari poput izbora, sjednica sabora i ostalih vijesti koje su svakodnevne za razliku od obljetnice Maslenice koja je samo jednom godišnje. Time sve ovo skupa još više dobiva jednu tužnu

notu s obzirom da znamo da Akciju Maslenica mnogi nazivaju majkom svih akcija u Domovinskom ratu.

8. METODOLOGIJA I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

Metodologija je nauka o cjelokupnosti svih oblika i načina istraživanja pomoću kojih se dolazi do objektivnog i sistemskog naučnog saznanja. Isti izraz se također koristi i za same metode koji su premet proučavanja metodologije. U metodologiji razlikujemo takozvane tehničke i logičke metode istraživanja. Prve se tiču organizacije, promatranja, eksperimentiranja i točnog mjerenja. Druge se tiču naučne obrade tako dobivenih podataka, izvođenja zaključaka, građenja teorija i sistema.

Istražujući članke o Akciji Maslenica u Zadarskom listu prikupili smo ih sveukupno dvadeset i dvoje i time smo zapravo odgovorili na istraživačko pitanje koje smo postavili i dobili odgovor da se svakako nedovoljno posvetilo pažnje Akciji Maslenica s obzirom na sve rečeno do sada.

Za teoretski dio samog rada smo koristili relevantne pisane izvore o Akciji i tematici vezanoj uz cjelokupnu temu rada, te u zadnjoj okosnici rada je proveden dubinski intervju s pet pripadnika Akcije Maslenica gdje su im postavljena neka najznačajnija pitanja o provedbi Akcije i sličnih bitnih činjenica sve u svrhu kako bi dobili bar približnu sliku kako je to sve izgledalo i funkcioniralo sa stajališta samih sudionika spomenute Akcije.

Pitanja koja smo postavljali su:

1. Zašto je Akcija Maslenica po Vašem mišljenju bitna za Hrvatsku?
2. Koji su čimbenici utjecali na uspješnost Akcije?
3. Kakva je komunikacija bila među sudionicima tijekom Akcije?
4. Jesu li se događale greške u provedbi Akcije i ako da, koje su to bile?
5. Kako se sam tijek Akcije poklapao s onim što je planirano?
6. Koliko su iskustva iz ove Akcije imala utjecaja na daljnji tijek rata?
7. Po čemu će te pamtiti ovu Akciju?

U daljnjem radu prikazat ćemo rezultate provedenog intervjua sa sudionicima Akcije Maslenica koji bi zapravo trebali biti potvrda napisanog teoretskog dijela rada i završna stavka prije zaključnih razmatranja. Isto tako bitno je za napomenuti da prije samog početka izrade ovog rada su konzultirani fondovi triju Zadarskih knjižnica, a pronađenom literaturom

smo bili zadovoljni jer nam je ista pomogla da se granamo na drugu literaturu i pronađemo adekvatne Internet izvore pomoću njih. Naime, nismo odmah u prvom pretraživanju svih fondova naišli na svu potrebu literaturu i literaturu koju sada posjedujemo, već nam je daljnje razmatranje i pregledavanje iste pomoglo da nađemo dodatne bitne informacije u nekim izvorima za koje nismo mislili da su nam važni za rad, jer tematika takvih izvora isprva ne upućuje na nešto što bi nama bilo potrebno u stvaranju nečeg ovakvog.

Slika 22: Maslenica – majka svih bitaka

ZADARSKI LIST 2

Dogadaji

Druga strana

Upravno vijeće Opće bolnice u Zadru odlučilo

Dr. Zvonimir Vrančić ravnatelj Opće bolnice

ZADAR - Upravno vijeće Opće bolnice u Zadru na [illegible] odlučilo da će ravnatelj Bolnice biti dosadašnji vršitelj dužnosti dr. Zvonimir Vrančić. Odluka je jednoglasna, a dr. Vrančić je bio i jedini kandidat koji se javio na natječaj što je raspisan 18. prosinca prošle godine. Na sjednici vijeća bili su još članovi, osim magistra Ante Božulića.

Dužnik [illegible] odluku Upravnog vijeća još treba potvrditi ministar zdravstva dr. Andro Vlahušić i tada će dr. Zvonimir Vrančić [illegible] ravnatelj Opće bolnice ustanove, koje [illegible] zadarske jedinstvene ustanove, sa [illegible] ravnateljski mandat.

E. R. T.

Računov Drang nach Osten

Foto: Jelena Lovrić

SVEČANOM AKADEMIJOM U KINU POBJEDA OBILJEŽENA DESETOGODIŠNJICA AKCIJE MASLENICA

Maslenica - majka svih bitaka

Uz zadarske uglednike i ratne zapovjednike postrojbi u Akciji Maslenica, svečanosti je nazočio i izaslanik MORH-a i Glavnog stožera OSRH te zapovjednik Hrvatske ratne mornarice, Zadranin Zdravko Kardum. - Otako se zaboravija da je tek deset godina prošlo od Akcije Maslenica – poručio je župan Šime Prtenjača

ZADAR - Svečanom akademijom [illegible] u Kinu Pobjeda u Zadru obilježena desetogodišnjica Akcije Maslenica. Svečanosti, kako je najavio zadarski župan Šime Prtenjača, majka svih bitaka Domovinskog rata, obilježena je multimedijalnom [illegible] u režiji zadarskog glumca Milene Dundov, a u izvedbi glumaca zadarskog Kazališta lutaka, Prvoruj ansambla Zadar te klape Arsenal. Prethodila je od oltara [illegible] te [illegible] katolske zadarskog [illegible] Ivice Matešića Jeronima, pjevanje [illegible] splitskog na čiste prije 10 godina kad je u napadu [illegible] [illegible] [illegible]

9. REZULTATI

Kao što smo već u prethodnim poglavljima rada istaknuli, za potrebe izrade ovog diplomskog rada proveden je dubinski intervju s petoricom sudionika Akcije Maslenica. U svrhu provedbe tog intervjua postavljeno im je sedam pitanja pomoću kojih ćemo o ispitanika pokušati dobiti bar djelomičnu sliku onoga što se dešavalo u trenutcima provedbe Akcije, kako je tekla komunikacija među sudionicima među suborcima, koliko su se držali prvobitnog plana, što su im bile smetnje, greške i slično.

U provedbi intervjua imao sam priliku razgovarati s petoricom iznimno hrabrih ljudi koji su između ostalog i riskirali svoje živote u pokušaju da spoje sjeverni i južni dio Hrvatske te da nije bilo takvih hrabrih poteza i njihovog rizika mi danas ne bi imali sve ovo što imamo, a čak bi se usudio i reći da bi možda i ishod rata bio drugačiji.

Intervjuirane osobe su pripadnici Četvrte gardijske brigade Pauci, a njihova cijenjena imena su: Vlado Lučić (dočasnik), Martin Buljat (dočasnik), Filko Erlić (dočasnik), Branko Morić (zapovjednik satnije) i Ivica Ukalović (zapovjednik desetine).

Kao što je već napomenuto, postavljeno im je sedam pitanja pa su tako na prvo pitanje zašto je Akcija Maslenica po njihovom mišljenju bitna za Hrvatsku odgovorili da je bila bitna za spajanje sjevera i juga Hrvatske, koja je po njihovom mišljenju bila potrebna pogotovo Zadarskoj županiji koja je bila na izdisaju i situacija je bila iznimno teška jer su većina okolnih mjesta ostala bez struje i vode zbog svakodnevnog granatiranja. Isto tako istaknuli su da je postojala velika mogućnost da neprijatelj podijeli državu na dva djela što bi kasnije bilo teško vratiti pa čim su dobili veće naoružanje odlučili su se za napad odnosno pokretanje akcije. Također sugovornici nisu propustili istaknuti da je to jedna od najvećih akcija Hrvatske vojske koja je pokazala da su hrvati spremni obraniti svoju državu i da su njome ostvarili ono što je bilo zacrtano prije same njezine provedbe.

Na drugo pitanje koje glasi koji su čimbenici utjecali na uspješnost Akcije odgovorili su da do tada postignuta izobrazba Hrvatske vojske i sam spomen Akcije već je moral ljudi podizao na viši nivo, u toj Akciji prvi puta su ozbiljno upotrjebljene postrojbe Hrvatske vojke koje su bile pripremljene za sukob s protivnikom. Sugovornici ističu da su ljudi koji su sudjelovali su bili uglavnom iz Dalmacije. Srce, volja i odlučnost su bili jednih od bitnih čimbenika kojima su se sudionici vodili. Od naoružanja ističu da početkom rata nisu imali ništa osim puški i dobre volje, a tek kasnije su dobili tenkove i topništvo što im je dalo dodatna krila.

Na sljedeće pitanje kakva je komunikacija bila među sudionicima tijekom Akcije moramo istaknuti da su naši sugovornici bili različitih mišljenja pa su tako jedni isticali da je sama komunikacija na početku bila vrlo dobra ali je ubrzo prekinuta zbog toga jer su neprijatelji presijecali veze, nije bilo moguće tako dobro komunicirati i zbog svega toga su neprijatelj skoro uspjeli okrenuti cijeli tijek Akcije do te mjere da je sam tok Akcije bio upitan. Drugi pak kažu da je komunikacija bila prilično dobra i uspješna tokom cijele akcije, pri tom naglašavajući da je suradnja među svim postrojbama bila odlična i fenomenalna te da takvi odnosi nisu postojali ne bi sve ovako završilo. Faktor iznenađenja da je bio jedan od najbitnijih čimbenika koji je u konačnici bio uspješan, dok na kraju zaključuju da su neprijateljske snage imale većih problema i neka su imali.

Na naše četvrto pitanje koje glasi jesu li se događale greške u provedbi Akcije i ako da, koje su to bile ističu da je grešaka bilo dosta ali da se nakon toliko godina ipak teže prisjetiti takvih detalja. Kažu da je bilo krivih procjena od zapovjedništva pa do samih postrojbi, nisu bili dovoljno obučeni pa za primjer navode da je Škabrnja tri puta „padala“ pa bila vraćana iz čega mogu zaključiti da je grešaka ipak bilo ali da ne žele nikog uvrijediti pronalazeći greške, ali mogu samo reći da je jedna od većih grešaka bila što nisu izašli na Debelo brdo jer bi im kasnije bilo lakše, to je ipak bila dominantna kvota jer naravno sa brda se bolje vidi. Na kraju ističu da je bitno da se pamte samo lijepe stvari jer one druge su manje bitne.

Na pitanje kako se sam tijek Akcije poklapao s onim što je planirano opet se vraćaju na faktor iznenađenja za koji kažu da je bio najbitniji za pokretanje Akcije, međutim upravo zbog takvog faktora, kažu da je u Četvrtoj postrojbi u Islamu poginulo sedam njihovih pripadnika tako da je samim time taj faktor iznenađenja odmah na početku bio upitan ali gledajući na sam ishod, ipak uspješan. Ipak su nakraju suglasni da je otprilike 90% planiranog bilo i ispunjeno.

Naše sljedeće pitanje koje je glasilo koliko su iskustva iz ove Akcije imala utjecaja na daljnji tijek rata svi naši sugovornici suglasno navode da su iskustva iz ove akcije jako puno značila svim borcima a pod tim misle na to da je Hrvatska vojska po prvi puta sa svim gardijskim brigadama bila uključena u neku veću akciju. Široka je bila crta napada i aktivna obrana te je otvorila mnoge drugačije poglede, navode da su dobili snagu, imali su tenkove i pješaštvo i po prvi puta su svi redovi vojske mogli ravnopravno sudjelovati. Dakle Akcija Maslenica da je dala zamah i polet i uvjerila Hrvatski narod da je sve moguće. Također opet

ističu da Akciju Maslenica nazivaju majku svih Akcija Domovinskog rata i da je to prva akcija s kojom je Republika Hrvatska pokazala da je na sve i za sve spremna.

Na posljetku na naše zadnje pitanje koje glasi po čemu će te pamtiti ovu Akciju svi suglasno odgovaraju da su od prvog do zadnjeg metra prošli sve na nogama, spavali u etapama i ono najvažnije je sjećanje na poginule braću suborce zbog čega su iz te Akcije izašli s velikom prazninom i tugom koliko i srećom.

Slika 23:

„Pauci“

Izvor: http://i34.servimg.com/u/f34/17/84/82/50/2n0h3111.jpg (29.5.2016.)

9.1. 4. gardijska brigada "Pauci"

4. gardijska brigada osnovana je 28. travnja 1991. godine nakon samog početka agresije na Republiku Hrvatsku. Sama brigada je bila sastavljena od 130 mladih redarstvenika koji su izašli iz središta za izobrazbu postrojbi MUP-a. Odmah nakon osnutka Brigade,

redarstvenicima iz središta za izobrazbu postrojbi priključuju se dragovoljci, uglavnom s područja južne Hrvatske i zapadne Hercegovine. U Split su stigli 30. svibnja 1991. godine. Većina ih je bila iz Livna, zatim iz Tomislavgrada, Kupresa, Širokog brijega, Trežibata, Ljubuškog, Stolca i Bugojna. Prvo su odsjeli u Hotelu Split, a zatim se sele u Hotel Resnik u Resniku. Tamo se osniva 1. bojna čiji je zapovijednik Gento Međugorac, a zamjenik Ivan Zelić. Prva njihova satnija je bila od navedenih pripadnika i zapovijednik je bio Ilko Pavlović, dok je drugom formiranom satnijom zapovijedao Joško Macan. Nakon nekog vremena njima se pridružuju i dragovoljci iz Kaštela, a zatim i iz drugih mjesta te je formirana i treća satnija koju vodi Mario Udiljak.

4. brigada je jedna od onih postrojbi čiji pripadnici nisu imali vremena za neku veću obuku, pa je ista vršena u hodu u toku izvšenja zadaća koje su postavljene pred njih. Sve borbene zadaće Brigada je izvršavala pod geslom „In hoc signo vinces“ („U tom znaku pobjeđuješ“), a prvi borbeni zadatak Brigade bila je akcija oslobođenja Krušteva kojeg su uspješno izvršili u srpnju 1991. godine. Potom su uslijedile obrambene ali i oslobodilačke akcije od Zadra, Sinja, Drniša, Šibenika te Vodica, pa sve do oslobođenja samog Dubrovnika i Dubrovačkog zaleđa u akcijama „Tigar“ i „Vlaštica“. Nakon toga Brigada je sudjelovala u akciji Maslenica koju je, kao i do sada, uspješno izvršila.

Tijekom cijelog Domovinskog rata Brigada nije znala što znači izgubiti neki položaj pa je stoga tadašnji ministar obrane Gojko Šušak rekao: *„Hrvatska vojska u svom sastavu ima sedam gardijskih brigada, sve dobro obučene i naoružane, ali samo je jedna koja je udarna, a to je 4. gardijska brigada.“*

Četvrta gardijska brigada u Domovinskom je ratu položila stotinu devedeset i dvije žrtve, a tisuću šesto njezinih pripadnika je ranjeno ili je na drugi način stradalo. Kroz nju je prošlo mnoštvo iznimnih boraca, dočasnika i časnika koji su danas u mirovini ili na drugim družnostima. Svi su oni bili zaslužni da ime Četvrte gardijke brigade, Pauka, postane nezaobilazno u stvaranju novije hrvatske povijesti.

Ratni put mladića s crvenim beretkama, put je viteštva i časti hrvatskog vojnika tijekom cijeloga Domovinskog rata: Kruševo, Zelena tabla – Male Bare, Zadar, Šibenik, Drniš, Vrlika, Dubrovnik, Ston, Maslenica, Ljeto '95., Oluja, Maestral, Južni potez... slavni je niz hrvatskih vojnih pobjeda. Stotinu devedeset i dva Pauka su poginula; stotinu devedeset dva čovjeka podarila su svoje živote za konačnu pobjedu Hrvatske vojske u Domovinskom ratu.

Govoriti o Četvrtoj znači govoriti o nevjerojatnoj snazi i upornosti jednog naroda, znači čitati veliku domovinsku knjigu ostvarenja snova običnoga, malog čovjeka koji je zajedno sa svojim Paucima ostvarivao po mnogima nemoguće. Najskrivenji se snovi u krvlju natopljenoj javi ostvaruju: zahvaljujući htjenju, domoljublju, viteštvu i žrtvama. [16]

Himna 4. gardijske brigade

Poklonimo se Domovini

Resnik ih skupi ko' draga mati
na zov Domovine.
I mladost jurnu na put do sunca,
slobodu braniti.
Bije boj za mir, za san,
ide četvrta, stupa noć i dan.
Kruševo i Sinj
Unešić i Ston.
Križni put je to, pobjeda i tron.
Ide četvrta na dušmana,
zove Domovina.
Padoše mnogi za mir svet,
poklonimo se.
Spokoj svim zemlja nek' da,
svim junacima.
Jer ostvaren je tisućljetni san,
sad Hrvatska je tu.
Neka zvone zvona pobjede za Domovinu.[17]

[16] Despot, Z., *4. gardijska brigada Hrvatske vojske Pauci*, Grafola Markulin d.o.o., Zagreb, 2013., p. 438.

[17] Izvor: Wikipedia: https://hr.wikipedia.org/wiki/4._motorizirana_gardijska_brigada_%22Pauci%22 (8.6.2016.)

10. RASPRAVA

Jedan od najvažnijih čimbenika ovog diplomskog rada je bio završni dubinski intervju sa sudionicima Akcije Maslenica. Naime, kao što je već istaknuto u prethodnim poglavljima u intervjuu je sudjelovalo petero Hrvatskih boraca koji su imali različite funkcije na bojištu. Postavljeno im je sedam pitanja na koje su se svi ispitanici potrudili što preciznije i detaljnije dati svoj odgovor. Tokom razgovora sa istima primijetili smo da im se bilo teško prisjećati nekih situacija i trenutaka s terena jer većina njih je, nažalost, u tim borbama izgubila bliske ljude, svoje prijatelje, suborce, pa su njihove priče o samoj Akciji prožete sa gorčinom i tugom koja se mogla definitivno osjetiti u njihovu razgovoru s nama. Naposljetku bitno je za istaknuti da većina odgovora je vrlo slična i ne razlikuje se mnogo pa nam i nije bio toliki problem dati neki završni svoj osvrt na ono što smo doznali od njih. Definitivno i jasno da su godine provedene u ratu ostavile dubok trag na njihov psihofizički razvoj, tim više što je većina od njih nažalost i ranjena upravo tada. Jedna od stvari koje sa sigurnošću možemo reći je da su svi ispitanici istaknuli da su ponosni što su sudjelovali u tako bitnom povijesnom trenutku za Hrvatski narod i bez obzira na sve što se dešavalo i što su tada prošli, sigurni su da ne bi mijenjali ništa, a i da se vrate u to vrijeme ponovno opet bi sudjelovali u istoj Akciji jer je to hvalevrijedna Akcija koja je uspjela spojiti razdvojene dijelove zemlje i koja je bila kamen temeljac za kasnije akcije Bljesak i Oluja.

Isto tako mislimo da je u ovom djelu bitno za istaknuti da bez obzira na dostupnu literaturu koju smo koristili u izradi ovog diplomskog rada, smatramo ipak da je ovaj intervju daleko više vrijedan i puno je više kvalitetnih informacija i saznanja dobiveno, a koje nisu zapisane u niti jednoj literaturi. Iz prve ruke možemo, osim informacija koje su izrečene, uočiti i emocije koje se miješaju kod sugovornika i na neki način uz pomoć takvog usmenog kontakta možemo se vratiti kroz vrijeme i zbilja razumjeti taj ponos i veliko srce koje ih je vodilo kroz Akciju Maslenica i kroz mnoge druge bitke.

Nećemo zaboraviti istaknuti i da smo tokom intervjua saznali kolika je bila važnost medija u to ratno vrijeme, te bez obzira na to da su Hrvatski novinari i reporteri maksimalno se trudili prenijeti informacije od stanovnika do vojnika i obrnutim redoslijedom, s obzirom da im je rad itekako bio otežan zbog svakodnevnih borbi i opasnosti koje su iste dovodile novinare i reportere koji su izvještavali s bojišta. U svemu tome je bila vrlo važna međusobna suradnja i držanje plana tadašnje Akcije.

Isto tako, iznenadila nas je činjenica da Akcija Maslenica nije trajala zapravo sedamdeset i dva sata kao što navodi literatura i svi ostali mediji, već da su se suborci morali vraćati na to žarište i čuvati ga sve do početka prosinca 1993. godine, jer je opasnosti još uvijek bilo, a o tome nisu bili upozoreni ni mediji a niti civilno stanovništvo. Njihovo stajalište o tome je zapravo da se to odradilo na takav način jer je stanovništvo ionako već bilo dovoljno uplašeno svim prethodnim događajima i u svim tim borbama i problemima tvrde da bi curenje takve informacije samo pogoršalo ionako napeto stanje na ovim prostorima koje je tada vladalo.

Na kraju ove rasprave željeli bi još istaknuti da zahvaljujući ovom našem istraživačkom pothvatu izmijenilo nam se gledište na sam Domovinski rat i sigurno nam je sada puno lakše razumjeti zabrinutost Hrvatskog naroda i njihovu patnju kroz cijeli tijek rata. Naša Hrvatska vojska odradila je hvalevrijedan „posao“ i izvela nas iz nastale situacije kao pobjednike. Da nije bilo njih danas ne bi bilo ni nas. Zato im hvala.

Slika 24: „Hvala Vam!“

Izvor: http://kutina.zupa-kutina.hr/wp-content/uploads/2012/09/BRANITELJSKOM-PORTALU-OVIH-DANA-PRISTIZE-VELIKI-BROJ-CESTITKI-I-POTPORA.jpg (3.6.2016.)

11. ZAKLJUČAK

Ovaj rad u sebi ima tri djela. U prvom djelu koji je teoretskog tipa pokušali smo opisati uzroke i razloge za Domovinski rat te opisati same početke istoga. Zatim kroz daljnja poglavlja dali smo detaljan prikaz opisa Akcije Maslenica te njene razloge za pokretanje i pokušali jasno, sažeto i točno napisati cjelovit prikaz trajanja same Akcije. Poslije svega dolazimo do drugog djela u kojem istražujemo članke koji su objavljivani u Zadarskom listu o samoj Akciji Maslenica jer pomoću tog pretraživanja dobit ćemo odgovor na istraživačko pitanje koje glasi: Na koji se način u Zadarskom listu pristupalo Akciji Maslenica i kako se ista predstavljala u vremenskom odmaku od pet godina.

Odgovor koji smo dobili je zapravo jako začuđujući s obzirom koliko je Akcija Maslenica bila bitna za Zadarsko područje, a još k tome uzmemo li u obzir da je Zadarski list najtiražnija novina na ovom području. Došli smo do sljedećih zaključaka: sveukupno smo pronašli dvadeset i dva članka koja nažalost nisu niti dovoljno velika, niti obiluju bitnim informacijama o samoj Akciji. Novinari pišući o toj temi djeluju kao da se to uopće ne tiče ovog područja i kao da nije bitno za nas. Veću pozornost se posvećuje recimo sjednici Hrvatskog sabora, tadašnjim aktualnim stranačkim izborima i slično. Primjerice 1998. godine na petu obljetnicu Akcije Maslenica nije objavljen niti jedan članak o samoj akciji što je po nama čak i jedna od sramotnijih činjenica s obzirom da se Akcija Maslenica naziva majkom svih akcija u daljnjem tijeku Domovinskog rata.

Ni kasnije okrugle obljetnice Akcije nisu obilovale konkretnijim, većim i bogatijim člancima, pa zapravo dolazimo do jednog tužnog zaključka kojim se zapravo pitamo zašto novinari jednog od najjačih Zadarskih glasila nisu zapravo ni obraćali pažnju na temu Akcije Maslenica? Tko i zašto je dozvolio takve propuste? Nakon svega bar nam može biti utjeha da se u većini napisanih članaka ipak osjeti taj domoljubni osjećaj kod novinara koji je pisao članak.

Smatramo da su članci trebali biti učestaliji i detaljniji kako bi, po nama, i trebalo biti s obzirom da je riječ o Zadarskom području i činjenici da su u Zadarskom listu 95% bili zaposleni Zadarski novinari.

Cilj ovog diplomskog rada bio je ukazati na važnost Akcije Maslenica za Zadarsko područje, te ukazati koliko je ona bila bitna za sam razvoj Domovinskog rata, dok su specifični ciljevi istraživanja bili istražiti što je prethodilo Akciji Maslenica, opisati samu

Akciju, saznati na što je Akcija utjecala, razmotriti puteve agresora i pronaći greške prilikom izvođenja Akcije Maslenica.

Iako je gotovo pa nemoguće djelovati moralno glede ovakve tematike, ali Zadarsko stanovništvo je u svakom trenutku držalo stranu svojih boraca i zaštitnika bez obzira na sve i pružala im podršku koliko god se to moglo. S obzirom na gubitke zbog same Akcije i štete koju su pretrpjeli smatramo da je Zadar poslije Vukovara skupa sa svojom okolicom pretrpio najjača razaranja, pogotovo u tom razdoblju.

Novinari su u početku bili neiskusni i ratna tematika im je bila strana, ali kako je vrijeme prolazilo bez obzira na malobrojnost članaka ipak su naučili kako realno i bez prejakih emocija napisati kvalitetan ratni osvrt na trenutno zbivanje.

Domovinski rat prijelomni je, najtragičniji ali opet najvažniji dio Hrvatske povijesti. Događaji koji su se tada iz događali nad našim narodom riječima se sigurno ne može opisati. Stradanja, ranjavanja, bombardiranja bila su svakodnevna pojava.

I na kraju svega dolazimo do završnog djela rada u kojem je kao što je već navedenog na više mjesta proveden dubinski intervju s petero sudionika Akcije Maslenica. Intervjuirane osobe pokušale su vrlo slikovito objasniti tadašnje stanje na bojištima kao i probleme s kojima su se našli, situacije koje su im promijenile život, al na kraju svi sa istim zaključkom: pobijedili smo i to je najbitnije.

Kako god bilo i iz kojeg god gledišta promatrali, koji god stav o svemu ovome zauzeli stradanja koja su se dogodila na Zadarskom području uslijed neprijateljske agresije ostavili su na sve neizbrisiv i bolan trag koji će uvijek podsjećati kako na pobjedu tako i na sve gubitke čiji su uzrok ratna razaranja.

12. SAŽETAK

Medijski aspekt prikazivanja Akcije Maslenica u Zadarskom listu trebalo je biti opsežno područje i prikazivati tada najvažnije trenutke koji su se odvijali tokom same Akcije. No nažalost, ne možemo reći da je to tako i bilo. Bez obzira na novinarsko stajalište istraženi članci ne pokazuju toliku zainteresiranost za tu akciju te tako odgovor na postavljeno istraživačko pitanje nije niti malo pozitivan. Teoretski dio rada se sastojao o kratkom prikazu Akcije Maslenica kao i prikazu početaka Domovinskog rata, te što je prethodilo istom, koji su bili njegovi uzroci i slično.

Tako da u sadržaju ovog rada pronalazimo sljedeće naslove: Položaj Republike Hrvatske 1993. godine, Karakter Domovinskog rata, Tko je i zašto pokrenuo agresiju, Akcija Maslenica, 1991. – 1993., Temelji Akcije Maslenica, Utjecaj Akcije Maslenica, Greške u provođenju, Putevi agresora, Ratna komunikacija, Medijsko oglašavanje, Zadarski list, te istraživački dio rada.

Iščitavajući literaturu naišli smo na do tada po nas mnogo neotkrivenih činjenica koje su nam promijenile općenito način gledanja na čitav Domovinski rat koji je, važno je istaknuti, bio obrambenog tipa. Akcija Maslenica, pokazat će vrijeme, je bila majka svih akcija Domovinskog rata jer je bila vrlo dobra podloga za akcije Bljesak i Oluja.

U završnom djelu rada proveli smo kratki dubinski intervju sa sudionicima Akcije Maslenica koji su nam iz prve ruke rekli tadašnje stanje na bojištu, načine na koji su komunicirali i kako su se nosili s rizikom da u svakoj sekundi mogu izgubiti život. Nakon razgovora možemo reći da definitivno mi koji smo imali ulogu civila u Domovinskom ratu nismo bili svjesni pola toga što se događalo u našoj neposrednoj blizini. Na kraju svega možemo samo zahvaliti svima onima koji su dali život, a bilo ih je nažalost mnogo, što smo danas u samostalnoj i svojoj državi, jer da nije bilo njih ne bi vjerojatno bilo ni Republike Hrvatske u kojoj danas živimo.

Ključne riječi: *Domovinski rat, Akcija Maslenica, izvještavanja o Akciji Maslenica u Zadarskom listu, agresija na Hrvatsku.*

13. SUMMARY

Dynamic analysis of media reports on the *Maslenica* Operation in *Zadarski list* from 1998. to 2013.

Media aspect of displaying Action Maslenica in journal Zadarski list should have been comprehensive field of study which displays the highlights that took place during the Action. But unfortunately, we cannot say that this is the way it happened. Regardless of journalistic standpoint, studied articles do not show that much interest in the action. Thus the answer to the research question is not even slightly positive. The theoretical part of the work consists of a short presentation of the Action Maslenica and the causes and beginning of the Homeland War. Thus, in the content of this work one can find the following chapters: The Position of Croatia in 1993, Character of Homeland War, Who and Why Started the Aggression, Action Maslenica, The Foundations of Action Maslenica, Impact of the Action Maslenica, Faults in the Implementation, The Paths of the Aggressor, War Communication, Media Advertising, Zadarski list and the research part of the work. By reading the literature we encountered many undiscovered facts that changed our general view on the Homeland War, which was, and it is important to emphasize, a defensive war. The time has shown that Action Maslenica was mother of all other actions during the Homeland War because it was a very good foundation for Bljesak and Oluja. In the final part of the work we carried out in-depth interview with the participants of the Action Maslenica who gave us from the field information, ways of communication and how did they cope with the risk of losing life every second. After the interviews we can say that civilians were not aware of everything that was happening in our immediate vicinity. At the end, we can only express our gratitude to the many who gave their lives, so we can live in our independent state. Probably, there would not be Republic of Croatia without them.

Key Words: Homeland War, Action Maslenica, media reporting about Action Maslenica in journal Zadarski list, aggression on Croatia.

14. LITERATURA

Knjige:

1. Filipović, V., Međunarodne reakcije na hrvatsku vojnu akciju Maslenica 1993, nova interpretacija: 18. lipnja 2013.
2. Krmpotić, M., Kronologija rata, Hrvatska 1989. – 1998. Bosna i Hercegovina, „August Šenoa“ – Zagreb, 2000.
3. Domazet – Lešo, D., Hrvatski Domovinski rat 1991. – 1995. strateški pogled, Sutontisak – Split, Zagreb, 2010.
4. Rakić, R., Njima na spomen – nama za sjećanje, Vojno – redarstvena operacija skupnih snaga HR I SPJ MUP-a RH „Maslenica“, FG Grafika, Zadar, 2010.
5. Despot, Z., 4. Gardijska brigada Hrvatske vojske Pauci, Grafika Markulin d.o.o., Zagreb, 2013.
6. Rupić, M., Vučur, I., Dokumenti vojne provenijencije „Republike srpske Krajine“ (siječanj – lipanj 1993.), Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 2009.
7. Heberle, I., Matešić, V., Birkić, V., Svjedočanstva žena otoka i priobalja iz Domovinskog rata – Koracima nade u istinu Knjigovežnica i tiskara Jelica, Zadar, 2013.
8. Heberle, I., Uskok, G., Jurčević, V., Krhotine djetinjstva – Koracima nade u istinu, Lovre obrt za usluge tiska, Zadar, 2015
9. Šulj, T., Brnardić, V., Operacija „Maslenica“ – Sjećanja sudionika, Tiskara Rotim i Market, Zagreb, 2014.
10. Nazor, A., Prilozi za povijest Hrvatske ratne mornarice u Domovinskom ratu (1991.), Stega tisak d.o.o., Zagreb, 2007.
11. Nazor, A., Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih, Pressus studio d.o.o., Zagreb 2011.

Tekst s Interneta:

1. Zadarski list: http://www.zadarskilist.hr/clanci/02112009/petnaest-godina-zivota-s-ljudima-zadra-i-zadarske-regije (2016-03-24)
2. Braniteljski portal: http://arhiv.braniteljski-portal.hr/sadrzaj/hrvatska/16327 (2016-05-01)
3. http://www.rat-u-gradu.alat.hr/?cat=4 (2016-03-24)
4. Antena Zadar: http://www.antenazadar.hr/oznaka/zadarski-list/ (2016-05-01)
5. Wikipedia: https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Zadarski_list (2016-05-01)
6. https://www.scribd.com/doc/282260083/Maslenica (2016-03-24)
7. Braniteljski portal: http://portal.braniteljski-forum.com/vijesti/maslenica-najkrvavija-bitka-domovinskoga-rata-u-borbama-prsa-o-prsa-poginulo-127-hrvatskih-junaka (2016-05-01)
8. Enciklopedija.hr: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63241 (2016-03-24)
9. https://www.google.hr/search?q=Masmedijski%20%E2%80%9Etrenuci%20istine%E2%80%9C%20%E2%80%93%20od%20politi%C4%8Dke%20komunikacije%20i%20politi%C4%8Dkog%20marketinga%20do%20ratne%20propagande&oq=Masmedijski%20%E2%80%9Etrenuci%20istine%E2%80%9C%20%0D%0A%E2%80%93%20od%20politi%C4%8Dke%20komunikacije%20%0D%0Ai%20politi%C4%8Dkog%20marketinga%20do%20%0D%0Aratne%20propagande%0D%0A&aqs=chrome..69i57.1581j0j4&client=ms-android-hms-vf-hr&sourceid=chrome-mobile&ie=UTF-8 (2016-03-24)
10. Domovinski rat: http://domovinskirat.info/tag/operacija-maslenica/ (2016-06-22)
11. Hrvatski časnički zbor: http://hcz-zu.hr/operacija-maslenica-vratila-je-hrvatskoj-ponos-i-samopouzdanje/ (2016-06-22)

15. POPIS SLIKA

Slika 1: Barikade na cesti
Slika 2: Suborci u akciji
Slika 3: Vozilo UNPROFOR-a
Slika 4: Hrvatski vojnik na poziciji
Slika 5: Josip Jović
Slika 6: Spašavanje iz Dalja, Aljamaša i Erduta u kolovozu 1991.
Slika 7: Ante Gotovina i Janko Bobetko
Slika 8: Srušen Maslenički most
Slika 9: karta akcije Maslenica
Slika 10: „Akcija Maslenica“
Slika 11: Svakodnevni prizor s bojišta
Slika 12: Andrija Matijaš - Pauk
Slika 13: Neprijateljske snage
Slika 14: Slika koja govori više od tisuću riječi
Slika 15: Zaustavljen tenk na Zadarskom Dračevcu
Slika 16: Obostrani raspored snaga prije akcije Maslenica
Slika 17: Ratni reporter
Slika 18: "Operacija Maslenica – prekretnica u Domovinskom ratu"
Slika 19: Izvještavanje o napadima „neprijateljskog HV-a“
Slika 20: Promocija prvog broja Zadarskog lista
Slika 21: Naslovnica prvog broja Zadarskog lista
Slika 22: Maslenica – majka svih bitaka
Slika 23: „Pauci“
Slika 24: „Hvala Vam!“

16. POPIS GRAFOVA

Graf 1: Tematika članaka od 1993. do 2013. godine
Graf 2: Razina objavljenih članaka u razmaku od po pet godina
Graf 3: Prisutnost emocija u člancima

17. ŽIVOTOPIS

Curriculum Vitae

Antonio Milanović

Grgura Barskog Zadranina 38, 23000 Zadar
Tel: 091/8986763
E-mail: amilanovic3@gmail.com

DATUM I MJESTO ROĐENJA	14. ožujka 1988., Zadar, RH
OBRAZOVANJE	2003 – 2007. Klasična gimnazija Ivana Pavla II. u Zadru 2007 – 2011– završen preddiplomski studij informacijskih znanosti na Sveučilištu u Zadru 2014 do danas – Sveučilište u Zadru studij: Novinarstvo i odnosi s javnošću, diplomski studij zvanje: **diplomirani prvostupnik informacijskih znanosti** (univ. bacc. bibl.)

RADNO ISKUSTVO	**Gradska knjižnica Zadar (od 5. ožujka 2012. do danas)** Vrsta posla: knjižničar – volonter
POSEBNA ZNANJA	Odlično poznavanje rada na računalu (MS Word, MS Excel, MS PowerPoint) Znanje engleskog i talijanskog jezika